

Mayıs 2025

EKVATOR

Koç Okulu Öğrenci Dergisi
İlk • Orta • Lise

Asya

“Hiçbir şey zekâyı seyahat etmek kadar geliştirmez.” – Emile Zola

“Öğrenmek istiyorsan seyahat etmelisin.” – Mark Twain

“Dünyayı dolaşın. Görebileceğiniz bütün rüyaların en muhteşemi!” – Ray Bradbury

“Uzaklara gitmek, denizler, sınırlar, ülkeler, inançlar aşmak fırsatı çıktığı zaman hiç duraksama.” – Amin Maalouf

Seyahat etmenin müthiş heyecanına ve hazzına fiziksel olarak olmasa da mental olarak ortak olmak üzere yeni bir rotaya başlıyoruz ve sizi okulumuzun coğrafya dergisi “Ekvator” olarak bu sene muhteşem bir kıtaya götürüyoruz. Nereye mi?

İnsanlığın Afrika’dan çıktıktan sonra ayak bastığı ilk kıtaya...

Dünya’nın nüfus açısından en kalabalık kıtasına...

Dünya’nın yüzölçümü olarak en büyük kıtasına...

Pek çok dinin doğduğu yere...

En eski medeniyetlerin beşiğine...

Ve hatta yaklaşık 5 sene önce hepimizi evlere kapatan Covid-19 virüsünün ilk ortaya çıktığı kıtaya...

ASYA’YA

47 ülke, farklı etnik gruplar, onlarca dil, gelenek, töre, kültür... enlem ve boylamla sınırlandırılmış bir tanımdan çok daha fazla yaşanmışlık, çok daha derin bir tarih. Sizin için bu inanılmaz coğrafyayı farklı perspektiflerden inceledik. Kimimiz Everest'e tırmandı, kimimiz Arap çöllerinde kum fırtınalarına tutuldu. Kimimiz Çin Seddi'ni gezdi, kimimiz Tac Mahal'in hikayesini dinledi. Bazılarımız Japonya'nın depremlerinden etkilendi, bazılarımız Çin'in büyüyen ekonomisinden, bazılarımız da Buda'nın mistisizmden.

Umarız çıktığımız Asya yolculuğu sizleri de bizler kadar heyecanlandırır. Bu yolculuğu paylaştığımız yazar kadromuza, tasarımcılarımıza, editörümüze ve bizi daima motive eden değerli coğrafya öğretmenlerimize teşekkürlerimizle,

Asya'ya selam olsun...

Ömer Alp Danış/ 11.sınıf

Ekvator

Mayıs 2025

Koç Okulu Öğrenci E-Dergisi
Mayıs 2025

E-Dergi Yayımlayan:

Koç Okulu
Tepeören- Tuzla - İstanbul

İmtiyaz Sahibi:

Prof. Dr. Murat Günel

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Evrin Şirin

Kurumsal İletişim:

Gizem Alp

Dergi ve tasarım uygulama:

Nil Tuana Gökçe

İçindekiler

Film İncelemesi: Son Samuray: Gelenek ve Modernliğin Çatışması	6-7
Asya'da Kadın Hakları	8- 10
Asya Kıtasının Tarihsel ve Kültürel Zenginlikleri	11- 28
Asya'nın Ekonomik Durumu, Büyük Ekonomiler	29- 32
Asya'daki Geleneksel Mutfaklar ve Yemek Kültürü	33- 34
Asya'da Nesli Tükenmekte Olan Türler ve Koruma Çabaları	35- 38
Asya'nın Ekonomik Eşitsizlikleri ve Kalkınma Sorunları	39- 41
Asya'nın Kültürel Mirası ve Turizmi	42- 44
Asya'da Doğal-Kültürel Miras Alanları	45- 48
Asya Mimarisi	49- 50
Asya'nın Tarihsel ve Kültürel Zenginlikleri	51- 55
Geleneksel ve Modern Asya Sanatı	56- 58
Asya'nın Tarih ve Kültür Mirası: Mezopotamya'dan Çin'e	59- 62
Asya'da Sağlık Devrimi: Pandemiden Sonra Yeni Normal	63- 65
21. Yüzyılda Asya: Politik Gerginlikler, Ekonomik Güçler ve Bölgesel İş Birliği	66- 67
Asya'nın Mega Kentleri: 21. Yüzyılda Yaşam ve Sorunlar	68- 71

Son Samuray: Gelenek ve Modernliğin Çatışması

Mert Fuad Karaosmanoğlu/ 10.sınıf

2003 yapımı Son Samuray (The Last Samurai), Japonya'nın modernleşme sürecinde geleneksel değerler ile Batı etkisi arasındaki çarpıcı çatışmayı etkileyici bir sinematografi ile gözler önüne seriyor. Yönetmen Edward Zwick, filmi yalnızca bir aksiyon eseri olarak değil, aynı zamanda Asya'nın tarihsel dönüşümünü, kültürel kodlarını ve insan ruhunun değişime karşı direncini sorgulayan bir anlatı olarak sunuyor.

Film, 19. yüzyılın sonlarına doğru Meiji Dönemi Japonya'sına odaklanıyor. Batı'nın askeri ve teknolojik yenilikleri hızla benimsenirken, kadim samuray kültürü bu değişim karşısında varoluşsal bir sınavdan geçiyor. Amerikan subayı Nathan Algren (Tom Cruise), Japon İmparatorluğu'na modern savaş tekniklerini öğretmek üzere görevlendiriliyor ve samuray lideri Katsumoto (Ken Watanabe) ile karşılaşması, onun yalnızca bir asker değil, aynı zamanda kimlik arayışındaki bir birey olduğunu ortaya koyuyor. Algren, Batı perspektifinden sıyrılarak samurayların onur, sadakat ve disiplin gibi temel değerlerine giderek daha fazla saygı duymaya başlıyor.

Film, yalnızca iki farklı savaş tekniğinin değil, iki farklı dünya görüşünün çarpışmasını anlatıyor. Samurayların yaşam tarzı, modernleşmenin getirdiği hız ve pragmatizme karşı bir direnç noktasına dönüşüyor. Film boyunca görselliğin etkileyici kullanımı ve karakterlerin içsel dönüşümleri seyirciye bu büyük değişimin duygusal boyutunu da hissettiriyor. Savaş sahnelerindeki ustalıklı koreografi, doğanın ve insan ruhunun iç içe geçtiği anlar ile birleşip, izleyiciyi hem görsel hem de düşünsel bir yolculuğa çıkarıyor.

Son Samuray, Asya'nın modernleşme sürecinde yaşadığı sancıları anlamak için güçlü bir anlatı sunar. Japonya'nın Meiji Restorasyonu, yalnızca teknoloji ve askeri alanda değil, aynı zamanda kültürel bir devrimi de beraberinde getirmiştir. Samurayların temsil ettiği geleneksel değerler, Asya kültürünün binlerce yıllık geçmişine dayanır ve bu miras, Batı etkisiyle çatıştığında önemli bir kimlik mücadelesine sahne olur. Film, bu sürecin dramatik sonuçlarını bireysel bir hikâye üzerinden anlatırken, evrensel bir mesaj da verir: Gelenek ve modernlik dengesi.

Görsellik ve Kültürel Temalar

Filmin görselliği, Japonya'nın doğal güzelliklerini ve samuray kültürünün estetik değerlerini öne çıkarır. Kiraz çiçekleri, Zen bahçeleri ve samuray kılıç dövüşleri, Asya kültürüne özgü bir dinginlik ve görkem duygusu yaratır. Buna karşın, savaş sahneleri modernliğin getirdiği yıkıcılığı çarpıcı bir şekilde yansıtır. Özellikle Katsumoto karakteri, Asya'nın bilge ve kararlı lider figürünü simgeler.

Film, yalnızca tarihsel bir hikâye sunmakla kalmaz, aynı zamanda günümüz Asya'sının küreselleşme karşısındaki duruşunu da aydınlatır.. Geleneksel değerlerin korunması ve modernlikle uyumlu bir şekilde devam ettirilmesi, pek çok Asya ülkesinin bugün hâlâ mücadele ettiği bir konudur. Son Samuray, bu denge arayışının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl bir mücadele gerektirdiğini güçlü bir şekilde ortaya koyar.

"Evrensel Bir Mesaj: Gelenek ve Modernlik Arasında"

Son Samuray, Batı ile Asya kültürleri arasındaki gerilim üzerinden evrensel bir hikâye anlatır. Asya'nın zengin tarihine ve derin köklerine bir övgü niteliği taşıyan film, izleyiciyi geleneksel değerlerin modern dünyada nasıl bir anlam taşıyabileceğini düşünmeye davet eder. Özellikle Asya kıtasının tarihine ve kültürüne ilgi duyanlar için bu film, önemli bir görsel ve düşünsel deneyim sunar.

Kaynakça

- Son Samuray. Yönetmen Edward Zwick, oyuncular Tom Cruise ve Ken Watanabe, Warner Bros., 2003.
Beasley, W. G. Meiji Restorasyonu. Stanford University Press, 1972.
Craig, Albert M. Meiji Restorasyonunda Chōshū. Harvard University Press, 1961.
Ravina, Mark. Son Samuray: Saigo Takamori'nin Yaşamı ve Savaşları. Wiley, 2003.
Totman, Conrad. Japonya Tarihi. Blackwell Publishing, 2000.
"Son Samuray (2003) - Konu Özeti." IMDb, IMDb.com, <https://www.imdb.com/title/tt0325710/plotsummary/>.
"Meiji Restorasyonu." Britannica Ansiklopedisi, <https://www.britannica.com/event/Meiji-Restoration>.
"Samuraylar ve Bushido." History.com, A&E Television Networks, <https://www.history.com/topics/japan/samurai-and-bushido>.
Ebert, Roger. "Son Samuray Film İncelemesi (2003)." RogerEbert.com, 5 Aralık 2003, <https://www.rogerebert.com/reviews/the-last-samurai-2003>.

Asya'da Kadın Hakları

Hilalnaz Kara/ 9.sınıf

Gelenekten Modernleşmeye Uzanan Mücadele

Asya, dünyanın en büyük ve en çeşitli kıtalarından biri olarak kadın hakları mücadelesi açısından oldukça farklı ve zengin bir tablo yaratıyor. Bazı ülkelerde kadınlar modernleşme sayesinde eğitim ve işgücünde daha fazla yer bulurken, diğer yerlerde geleneksel yapılarla mücadele etmek zorunda kalıyor. Bu yazıda, Asya'daki kadın hakları mücadelesini, ilham verici liderleri ve kitlesel hareketleri ele alacağız.

Gelenek ve Modernleşme Arasında Kadınlar

Asya'da kadınlar, bir yanda modernleşmenin sunduğu fırsatlarla ilerlerken, diğer yanda geleneklerin getirdiği baskılarla mücadele ediyor. Örneğin, Hindistan'da kadınlar eğitimde ve iş dünyasında daha fazla yer buluyor. Ancak UNICEF'e göre, Güney Asya'da her üç kız çocuğundan biri 18 yaşından önce evlendiriliyor. Bu durum, kadınların eğitim ve kariyer fırsatlarını sınırlayan önemli bir sorun olarak öne çıkıyor. Japonya gibi gelişmiş ülkelerde bile kadınlar, iş dünyasında "cam tavan" denilen engellerle karşılaşılıyor ve genellikle evdeki sorumlulukların çoğunu üstlenmek zorunda kalıyor. Kırsal kesimdeki kadınlar ise şehirli kadınlara göre daha fazla ekonomik ve sosyal engelle karşı karşıya. Eğitim, sağlık ve temel haklar konusunda şehirli kadınlar daha fazla avantaja sahipken, kırsal kesimdeki kadınlar geleneksel baskılarla daha çok mücadele etmek zorunda kalıyor.

Geçmişten Günümüze İlham Veren Kadınlar

Tarih boyunca Asya'da birçok güçlü kadın, toplumsal değişime öncülük etmiştir. Hindistan'ın ilk kadın başbakanı Indira Gandhi, erkeklerin baskın olduğu bir siyasi dünyada güçlü bir lider olarak adını tarihe yazdırdı.

Indira Gandhi, 1970'lerde uyguladığı "20 Noktalı Program" ile kadınların ekonomik olarak güçlenmesine yönelik projeleri destekledi. Kadınların kooperatiflerde yer almasını teşvik etti ve kırsaldaki kadınların eğitimini artırmaya yönelik devlet politikaları geliştirdi. Gandhi, Hindistan'da eğitim ve iş hayatında kadınların daha aktif rol alması için önemli reformlara imza attı.

Günümüzde ise Malala Yousafzai, eğitim hakkı için verdiği mücadeleye tüm dünyaya ilham kaynağı oluyor. Taliban'a karşı çıkıp Pakistan'da kız çocuklarının eğitime erişimini savunan Malala, 17 yaşında Nobel Barış Ödülü kazandı.

Malala, sadece kendi hayatını değil, binlerce kız çocuğunun geleceğini de değiştirecek bir adım attı. 2017'de kurduğu Malala Fonu, dünya genelinde kız çocuklarının eğitimi için destek sağlıyor. Myanmar'da ise Phyoe Aung gibi aktivistler, diktatörlüklere karşı kadınların haklarını savunarak dikkat çekiyor.

Kadınların Kazandığı Büyük Zaferler

Asya'da kadınlar, kitlesel protestolarla birçok hak kazanmıştır. Güney Kore'de 2018 yılında başlayan "Me Too" hareketi, işyerlerinde taciz olaylarını ortaya çıkararak cinsiyet eşitliği konusunda büyük adımlar atılmasını sağladı.

Bangladeş'te ise tekstil sektöründe çalışan kadınlar, düşük ücretlere karşı protestolar düzenledi. Bu mücadele, kadın işçilerin daha iyi çalışma koşullarına ve daha yüksek ücretlere kavuşmasını sağladı. 2025 yılı itibariyle, Japonya'da kadın hakları konusunda yeni bir yasa değişikliği yapılarak işyerlerinde cinsiyet eşitliğini sağlamak için daha sıkı kurallar getirildi. Bu yasa ile birlikte, şirketlerin yönetim kademelerinde en az %30 kadın çalışan şartı getirildi ve işe alım süreçlerinde cinsiyete dayalı ayrımcılık açıkça yasaklandı.

Sonuç Olarak

Asya'da kadın hakları mücadelesi, modernleşme ve geleneklerin çatıştığı bir ortamda devam ediyor. Tarihsel figürlerden ilham alan modern aktivistler, sadece bireysel değil, toplumun genel yapısını değiştirmek için de çalışıyorlar. Kadınların kitlesel hareketlerle elde ettikleri başarılar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda umut verici bir geleceğe ışık tutuyor.

"Kadınlar, dünyanın yarısıdır; geri kalan yarısını da onlar yetiştirir."
- Çin Atasözü

Ve şunu da unutmamak gerekir:

"Hiçbir toplum, kadınlarını geride bırakarak ilerleyemez."

Kaynakça

1. UNICEF. Güney Asya'da Çocuk Yaşta Evlilikler. UNICEF, <https://www.unicef.org/rosa/child-marriage>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025.
2. BBC News. "Malala Yousafzai: Taliban Tarafından Vurulan Kız." BBC, 12 Temmuz 2013, <https://www.bbc.com/news/malala-yousafzai>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025.
3. McCurry, Justin. "Güney Kore'nin #MeToo Hareketi İvme Kazanıyor." The Guardian, 5 Mart 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/05/south-koreas-metoo-movement-gathers-pace>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025.
4. Kuhn, Anthony. "Japonya'da Kadınlar, İşyerindeki Giyim Kurallarına #KuToo ile Karşı Çıkıyor." NPR, 7 Haziran 2019, <https://www.npr.org/2019/06/07/730313651>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025.
5. World Bank. Bangladeş'in Tekstil Sektöründe Kadınların Güçlenmesi. World Bank, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2019/06/24/empowering-women-in-bangladeshs-garment-industry>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025.
6. Getty Images. "Bangladesh Garment Worker Photos and Premium High Res Pictures." Getty Images, <https://www.gettyimages.com/photos/bangladesh-garment-worker>. Accessed 18 Apr. 2025.
7. Getty Images. "Indira Gandhi Photos and Premium High Res Pictures." Getty Images, <https://www.gettyimages.com/photos/indira-gandhi>. Accessed 18 Apr. 2025.
8. "In Pictures: Bangladeshi Garment Workers." Al Jazeera, 23 May 2013, <https://www.aljazeera.com/gallery/2013/5/23/in-pictures-bangladeshi-garment-workers>. Accessed 18 Apr. 2025.

1 Sümerler ve Ziggurat

ASYA KITASININ TARİHSEL ve KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİ

Ömer Alp Danış/ 11.sınıf

En genel anlamıyla uygarlık, tarihi süreç içinde insanların ya da toplumların sonraki nesillere geçirebildikleri fikir, sanat, bilim, ve teknoloji ürünlerini kapsar. Aslında uygarlığın kaçınılmaz bir parçası olan kültür de bir toplumu diğerlerinden ayıran, nesilden nesile aktarılabilen, o toplumun temel kimliğinin ayrılmaz bir bölümü olan yaşayış, düşünüş biçimleri, dil, sanat, inanç, örf, adet, anlayış gibi manevi ya da maddi unsurların toplamıdır. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere uygarlık, kültür ve tarih birbirinden ayrılamaz kavramlardır. İnsanlığın Afrika'dan sonra ayak bastığı ilk kıta Asya'dır. İklim ve toprağın elverişli olması sebebiyle de hem insanlığın en önemli dönüm noktalarından biri olan Tarım Devrimi'nin, hem de tarımın tetiklediği tüm gelişmelerin (göçebe hayattan yerleşik hayata geçiş, artı ürün elde edilmesiyle ticaret ve diğer uğraşların başlaması, şehirleşme gibi) sonucunda kurulan ilk uygarlıkların önemli bir çoğunluğu da Asya Kıtası'nda ortaya çıkmaya başladı. İlk Asya uygarlıklarından olan Mezopotamya, Hint, Çin, Pers, Anadolu Uygarlıkları bu yazıda daha detaylı incelenecektir.

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI: İki nehir (Fırat ve Dicle Nehirleri) arası anlamına gelen Mezopotamya’da İlk Çağ’da kurulan ilk uygarlıklar Sümerler, Akadlar, Elamlar, Babiller ve Asurlardır. Sümerler, Mezopotamya Uygarlığının kurucusu kabul edilir. MÖ 4000 civarında bu bölgeye gelerek tarımı geliştirdiler ve yerleşik hayata geçtiler. Artı ürün elde etmeye başlayınca Sümerlilerin bir kısmı tarımsal üretim yapmaktan başka işlerle uğraşmaya başladı. Bu işlerden biri de bereketli ve verimli toprak yapısı sebebiyle sürekli istilaya uğrayan bu toprakların korunması idi. İlk ordular bu şekilde ortaya çıktı. Artı ürün sayesinde ticaret de başladı. Bu artı tarımsal ürünler bölgede bulunmayan çeşitli madenleri ve keresteyi satın almak için kullanıldı. Böylece de tarihte o ana kadar bilinen ilk devletin oluşumunu sağlayan bazı temel koşullar oluştu. Yani; tarım ve hayvancılıkla geçinen, kendine ancak yeten köylerin yerini yöneticilerin, din adamlarının, orduların, tüccar ve zanaatkarların olduğu şehir devletleri (siteler) aldı. Hem Mezopotamya’nın hem tarihin ilk imparatorluğunu ise Akadlar kurdu. Sümerler, bu bölgede; Lagaş,Ur, Uruk, Eridu, Kiş gibi siteler (şehir devletleri) kurdular. Sümerlerin insanlık tarihine en büyük katkısı MÖ 3200 civarında (bazı kaynaklara göre de MÖ 3500’de) yazıyı icat etmeleridir. Şehir devletlerindeki tarım, ticaret, vergi kayıtlarını tutmak için doğan ihtiyaçtan yazının icat edildiği düşünülmektedir. Yazının icadıyla prehistorik dönem bitmiş ve Tarih Çağları başlamıştır. Tarihin, Sümerlerle başladığı söylemi de bundan kaynaklanmaktadır. Kullandıkları yazı “çivi yazısı” idi ve zamanla diğer Mezopotamya uygarlıklarına ve Anadolu’ya yayıldı. Mezopotamya’da halkın temel geçim kaynağı tarımdı ve tarımı hayvancılık takip ediyordu.

Ticaret, ilk dönemlerden itibaren büyük bir öneme sahipti. Asurlular; Anadolu’da karum adı verilen ticaret kolonileri kurdular ve böylece Mezopotamya kültürünün ve yazısının farklı yerlere taşınmasına öncülük ettiler. Sümerler, MÖ 3000’de, para biçiminde kesilmiş ama sikke gibi basılmamış gümüşleri değer ölçüsü olarak kabul eden bir sistem geliştirdiler. Dünyanın bilinen ilk yazılı kanunları Sümer Kralı Urukagina’nın kanunlarıdır (MÖ 3000). Yani, tarihte bilinen ilk yazılı yasalara sahip olan devlet Sümerlerdir. Babil hükümdarı Hammurabi, Sümer krallarının kanunlarını Sami geleneklerine göre uyarlamış ve son derece sert olan ünlü Hammurabi Kanunlarını meydana getirmiştir. Çok tanrılı din anlayışına sahip Sümerler tanrının kutsal yeri olarak düşünülen basamaklı “Ziggurat” denilen tapınaklar inşa ettiler. Mezopotamya sadece tarımın değil aynı zamanda bilimin de geliştiği bir bölgeydi. Aritmetik, geometri ve astronominin temelleri bu bölgede atılmıştır. Babiller dairenin 360 derece olduğunu buldu. Dört işlemi, karekök almayı, alan ölçümü için gerekli geometri ilkeleri de biliyorlardı. Ay yılına dayalı olan ilk takvimi Sümerler kullandı. Tarihte bilinen ilk kütüphaneyi de Asurlular Ninova’da kurdu. Mimari anlamda zigguratlar ve saraylar ön plana çıkar. MÖ 6.yüzyılda Babil devrinde inşa edilen ve dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen “Babil’in Asma Bahçeleri” de en önemli eserler arasındadır. Sanat açısından heykeltıraşlık ve kabartma (rölyef) bölgede ileri gitmiştir. Mezopotamya kültüründeki edebi türlerin başında dini ve mitolojik öğeler içeren Gilgamiş, Tufan ve Yaratılış gibi destanlar gelir. Mezopotamya toprakları MÖ 593-331 yılları arasında Pers İmparatorluğunun bir parçası haline gelmiştir ve böylece de Mezopotamya kültürü, Pers kültürünün etkisinde kalmıştır.

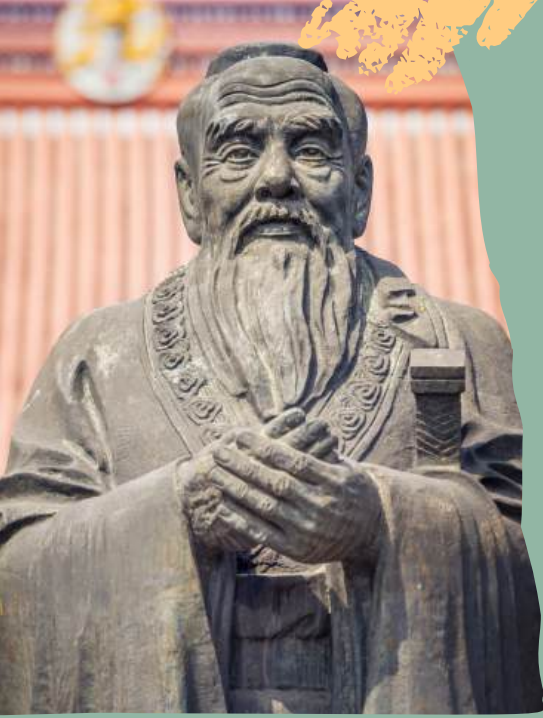
2 Babil’in Asma Bahçeleri

3 İndüs Vadisi Uygarlığı

HİNT UYGARLIĞI: Mezopotamya’da olduğu gibi Hindistan’da da uygarlık taşkın ırmaklar çevresinde gelişmiştir. Hindistan’daki İndus ve Ganj Nehirleri etrafında iki uygarlık gelişir. İlk olarak, yaklaşık olarak MÖ 2600’lerde, İndus Nehri etrafında şehir devletleri dönemi başlar. Bu şehir devletlerinin önde gelenleri Harappa ve Mohenjo-Daro’dur. MÖ 1500’lerde de, Ari saldırıları sonrasında Ganj nehri etrafında Hint Uygarlığı şekillenir. Hindistan’da ilk uygarlık İndus Vadisi Uygarlığı’dır. Daha önce ortaya çıkan Mezopotamya ve Mısır Uygarlıklarıyla birlikte en eski üç uygarlık arasında sayılan İndus Vadisi Uygarlığı, kapsadığı alanın daha geniş olması sebebiyle diğerlerinden farklılaşır. İndus Vadisi Uygarlığı’nda Harappa ve Mohenjo-Daro gibi büyük şehir devletlerinin yanı sıra 100’den fazla küçük köy ve kasaba bulunmaktadır. Bu şehirlerin özellikleri, geniş bir alana yayılmış, çok iyi planlanmış, gelişmiş olmaları ve önemli ticaret ağlarının merkezinde yer almalarıdır. İndus Vadisi Uygarlığı, neme dayanıklı binaları, detaylı tasarlanmış kanalizasyon ve su temin etme sistemleri ile dünyada bilinen ilk kentsel sıhhi tesisat sistemine sahiptir. İleri seviyede mühendislik hesaplamalar ile teknolojiye önemli ilerlemeler elde etmişlerdir. Genel kanı, Harappa Uygarlığının barışçıl bir toplum olması yönündedir ve bunun sebebi olarak da bulundukları coğrafi konum sebebiyle korunaklı bir noktada olmaları ve doğal düşmanlarının bulunmaması gösterilir. İndus Vadisi uygarlığı MÖ 1700 dolaylarında çok hızlı bir şekilde son bulmuştur ve böylece Hindistan’da kent yaşamı ve “uygarlık” da yok olmuştur. Arilerin, kutsal metinleri olan “Vedalar” a göre MÖ 1500’lerde Orta Asya’dan Hindistan’a geldikleri; siyasi, sosyal ve kültürel yapılarını bu bölgeye taşıdıkları düşünülmektedir. Ariler, Hindistan’da merkezî bir otorite kuramadıklarından "racalık" adı verilen prenslikler aracılığı ile yönetim sağlamışlardır. Ariler, Hindistan’da "kast sisteminin" temellerini atmışlardır. Ariler, fethettikleri bölgelerdeki insanlarla kendi insanların evlenmelerini yasakladılar. İlerleyen dönemde dört ana kast ortaya çıktı: Brahmanlar, kşatriyalar, vaysiyalar ve südralar. Bu sistemde brahmanlar, din adamlarından; kşatriyalar, race, asker ve asillerden; vaysiyalar, tüccar ve çiftçilerden; südralar, işçilerden oluşmuştur. Kast sisteminin dışında kalanlar da paryalar (dokunulmazlar) meydana getirmiştir. Paryalar toplum içinde dikkate alınmayan, yok sayılan gruptur. Her kastın toplumda farklı bir yeri vardı. Her kastın üyeleri birbiriyle sosyalleşir, evlenir, yemek yer, çalışır ve dua ederdi. Hintliler iyi bir yaşam sürdüklerinde üst bir kastta tekrar dünyaya geleceklerine inanırlardı. Eğer iyi bir hayat sürmemişlerse dünyaya yeniden “böcek” olarak da gelebilirlerdi. Bu inanç sistemine Hindu dininde “reenkarnasyon” denmektedir. MÖ 500’lerde Maurya İmparatorluğu döneminde bölgede kısmen siyasi birlik sağlansa da MÖ 300 lerde İskender’in Doğu Seferleri nedeniyle Hindistan’ın kuzey bölümü Makedonya İmparatorluğu tarafından işgale uğradı. Ardından, Orta Asya’dan gelen göç dalgalarıyla, bölge yeniden siyasi karmaşanın içine girdi.

4 Konfüçyüs

ÇİN UYGARLIĞI: Çin’de ilk yerleşim Sarı Irmak civarında yapılan tarımla Neolitik dönemde ortaya çıktı, Çin’de yerleşik yaşama yaklaşık 6000 yıl önce geçildi. Sarı Irmak havzasında kurulmuş olan Banpo Köyü’nde (MÖ 4500 - MÖ 3000) yapılan kazılarda araştırmacılar evlere gömülen mezarlar, çömlek kaplar, taş aletler gibi Neolitik Dönem kültürüne ait pek çok unsur buldular. Çin’de en eski devlet yapılanmasına MÖ 2060-MÖ 1600 yılları arasında rastlanmaktadır. Xia ailesi ve hanedanlığı, azınlık bir grubun kalabalık grupları kontrol altına alınmasını sağlayan koşulları yarattılar. Bu dönemde Sarı Irmak’ın taşkınları takip edilerek tarımsal verimliliği arttırmak için planlamalar yapıldı, setler ve barajlar kuruldu. Azınlık durumundaki egemen sınıf, kent hayatı yaşarken, toplumun büyük bölümünü oluşturan ve tarımla uğraşanlar da kırdan yaşamaya devam etti. Xia hanedanlığı, Shang ailesinin isyanı ile yönetimden uzaklaştırıldı. Çin tarihindeki Mitik Dönem’in sonunda, Xia Hanedanlığı yerini Shang Hanedanlığı’na bırakmıştır. Çin’in yazılı tarihi, MÖ 1525-MÖ1028 arasında Shang Hanedanlığı ile başlamaktadır. Shang dönemine ait kalıntılar arasında en önemli olanlar “kehanet kemikleri”dir. Bu kemikler MÖ 3500 yıl önce Shang Hanedanlığı hükümdarları tarafından hem geleceği tahmin etme hem de arşiv tutma amaçlarıyla kullanıldılar. Kehanet kemikleri, güneş tutulması ve kuyruklu yıldız tanımlarına ait bilinen en eski kayıtlardır. Kemiklere kazınmış bu yazı da çağdaş Çin ideografik yazısının başlangıcı sayılmaktadır.

5 Kehanet Kemikleri

MÖ 221’de Qin (Çin) Hanedanlığı, o dönemde savaşan prenslikleri tek bir egemenlik altında birleştirmeyi başarır ve böylece Çin İmparatorluk tarihi başlar. İlk Çin imparatoru Çin Şi Huang’dır ve kendisi mezarına koydurduğu Terra Cotta Ordusu ile meşhurdur. Tarım, Çin ekonomisinin en önemli bileşeniydi. Tarımdan başka ipek, porselen ve kumaş üretimi ve ticareti de yaygındı. Çinli tüccarlar, İpek Yolu aracılığıyla ticaret faaliyetlerine Çin’den Roma’ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada devam etmişlerdir. Çin’de en yaygın dinler Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm’dir. Resim ve heykel sanatının gelişmesinde Budizm’in etkisi çoktur. Dünyanın yeni yedi harikasından biri olarak kabul edilen Çin Seddi ve çeşitli Budist tapınakları Çin mimarisinin en güzel örnekleridir. Çinliler bilim ve teknolojiye de ileri gitmişlerdir. Mürekkep, kâğıt, matbaa, barut ve pusulayı kullanarak dünyada birçok gelişmeye öncülük etmişlerdir.

7 persepolis

6 Ahura Mazda

PERS UYGARLIĞI (AHAMENİŞ): Pers İmparatorluğu olarak bilinen topraklar MÖ 6.yüzyılın başında, bugünkü İran'ın sadece güneybatısını kapsıyordu. MÖ 550 yılında yakınlarındaki bir krallık olan Medleri işgal etmeleriyle büyümeye başladılar ve 20-30 yıllık bir sürede Ege Denizi'nden Yunanistan kıyılarına, Hindistan'ın kuzeybatısında İndus vadisine kadar uzanan bölgeleri de ele geçirerek Ahameniş Hanedanı'nı kurdular. Adını hükümdar ailesinden alan bu hanedanlık, aslında eski dünyanın ilk klasik çağ toplumlarını oluşturacaktı ve sonraki 1000 yıl içinde Batı Avrasya tarihinin büyük bölümüne egemen olacak olan üç büyük İran İmparatorluğunun ilkiydi. Diğer iki imparatorluk da sırasıyla Part İmparatorluğu (MÖ 140-MS 224) ve Sasani İmparatorluğu (MS 224-651) idi. Ahameniş İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk büyük hükümdarı Kyros idi. Kyros, Lidyalıların madeni para (sikke) kullanımını ve işgal ettiği Babillilerin idari uygulamalarını benimsedi. Kyros'un oğlu II. Kambises Mısır'ı, torunu I. Darius da Kuzey Batı Hindistanı, Trakya'yı ve Makedonya'yı aldı ve böylece imparatorluk en geniş sınırlarına ulaşmış oldu. Darius, ülkeyi satraplıklara (eyaletlere) bölerek yönetti ve her bir satraplığın başına güvendiği adamlarını geçirdi. İmparatorluk 20 eyaletten (satraplık) oluşuyordu. Darius, eyaletlerden toplanan vergilerden gelirle Persopolis'te görkemli ve büyük bir başkent kurmuştur. Ayrıca, para, ağırlık ve ölçü sistemini standartlaştırdı. Standart para birimi olarak "darik" olarak bilinen altın sikkeyi tedavüle soktu. Tarımı arttırmak için büyük bir su kanalı sistemi yaptırdı. 2600 kilometrelik Kral Yolunun yapımını başlattı ve bu yol üzerinde eşit mesafelerde kurduğu 111 istasyonda bir casus ağı kurdu. Darius, resmi din olarak Zerdüştlüğü kabul etti. Zerdüş Tanrısı Ahura Mazda'nın kendisini dünyayı yönetmesi için görevlendirdiğini iddia etti. Ahura Mazda (her şeyi bilen hükümdar) kadim İran panteonundaki en güçlü tanrı idi. Ahura Mazda ayrıca olup bitenleri belirleyen "ikiz ruhlar"dan "iyi ruh" olan SpentaMainyu'nun ve "yıkıcı ruh" olan AngraMainyu'nun babası sayılırdı. Kıyamet gününde bu iki ruhun kavgasından "iyi ruh" zaferle çıkarak dünyayı yönetecek ve insanlığı kurtuluşa götürecekti ve Ahura Mazda'nın da bu iyi ruhun bir şekline bürüneceğine inanılırdı. Ahameniş İmparatorluğu'nun gücünü yitirmesinde Pers-Yunan Savaşları kritik bir rol oynar.

ANADOLU UYGARLIKLARI: Verimli toprakları ve uygun iklim koşulları sayesinde tarım ve hayvancılığın, zengin yer altı ve yer üstü kaynakları sayesinde madenciliğin, Avrupa ve Asya arasında köprü durumunda olan stratejik konumuyla ticaretin ve üç tarafının denizlerle çevrili olmasıyla balıkçılık ve deniz ticaretinin gelişmesine olanak sağlaması sebebiyle Anadolu, çağlar boyu önemli bir yerleşim merkezi olmuş ve pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Maden Çağlarında Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular ve İyonlar bu medeniyetlerin bazılarıdır.

8 Kral Midas-Frigler

Hititler: Anadolu'nun yerlisi olmayan Hititlerden önce burada yaşayan halk Hattilerdi ve Anadolu'ya Hatti Ülkesi denmekteydi. Hititler, Anadolu'nun ilk büyük devletini kurdular. Hint-Avrupalı bir kavim oldukları bilinmektedir. Kızılırmak içlerine ve Kapadokya civarına yerleşen Hititlerin başkenti Hattuş (Boğazköy) idi. Tarihte bilinen ilk yazılı antlaşmayı (Kadeş Antlaşması) Hititler, Mısır ile Kadeş Savaşı sonrası imzalamışlardır. Altı yüz yıllık güçlü bir devlet kurmuş olan Hititlerin, Ege Göçleri ile yıkıldığı bilinmektedir. Başta Büyük Kral, beyliklerin başında da Küçük Krallar bulunurdu. Büyük krallar aynı zamanda başrahiplik, baş yargıçlık ve başkomutanlık yaparlardı. Kralın yanı sıra yönetimde asillerden oluşan ve "pankuş" denilen bir meclis, hem dini hem de siyasi yetkileri olan ve kraldan sonraki en yetkili kişi konumunda olan "tavananna" denilen bir kraliçe vardı. Tarih yazıcılığı ile uğraşan Hititlerin "anal" adını verdikleri ve bir yıl içinde olanları anlattıkları yıllıkları vardı. Çok tanrılı bir din anlayışları vardı. Siyasi ve hukuki belgeleri yazmak için çivi yazısı ve dini metinler, kitabeler, mühürlerde ise hiyeroglif yazıyı kullanırlardı.

9 Hitit Kabartmaları

12 Urartu Kalesi

Frigyalılar: Orta Anadolu'da kurulan Friglerin geçmişi yeteri kadar yazılı kaynak bırakmadıklarından dolayı net bilinmemektedir. Başkentleri Ankara-Polatlı yakınlarındaki Gordion kentidir. En ünlü hükümdarları “dokunduğu herşeyi altına çevirdiği” söylenen Kral Midas'tır. MÖ 690 yıllarında Kafkaslardan gelen Kimmerlerin saldırısıyla yıkılmışlar ve gittikçe güçlenen Lidyalıların egemenliği altına girmişlerdir. Çiftçilik ve ticaretle uğraşırlar, Anadolu kökenli büyük Tanrıça, bereket sembolü olan Kibele'ye inanırlar, ölümlerini kayalara oyulmuş mezarlara ya da Anadolu'nun piramitleri olarak kabul edilen tümülüslere gömerlerdi. Megaron denilen avlulu ve büyük süslü odalı evler yaparlardı. Geometrik desenlerle süslü Frig çömlekleri, fibula adı verilen çengelli iğneleri, bronz kazanları ve Tapetes adını taşıyan Frig kilimleri çok ünlüydü.

Lidyalılar: Batı Anadolu'da yerleşik Lidyalıların başkenti Sardes'ti. Frig topraklarını da alan Lidyalılar bir süre sonra sınırlarını Kızılırmak'a kadar genişlettiler. MÖ 547'de Pers Devleti tarafından yıkılmışlardır. Anadolu'nun ana Tanrıçası Kybele onlar için de kutsaldı. Lidya kral ve soyluları da Friglerde olduğu gibi tümülüslere gömülürlerdi. Ticarete ileri giden Lidyalılar, Milas'ta başlayan, Sus'ta biten ve Anadolu-Ön Asya bağlantısını sağlayan Kral Yolu'nu açmışlardır. Tarım, ekonominin lokomotifidir. İnsanlık tarihine yaptıkları en önemli katkı MÖ 700'de parayı icat etmiş olmalarıdır. Sikkenin icadı ile ticarete değiş-tokuş dönemi kapanmış ve para ekonomisi başlamıştır.

11 Lidya Sikkeleri

Urartu Uygarlığı: MÖ 9. ve 6. yüzyıl arasında Van Gölü ve çevresinde başkenti Tuşpa olarak kurulmuştur. Asur Devleti'nin en büyük rakibidir ve sık sık savaşmışlardır ve onları yenerek Asur egemenliğinin Anadolu'da yayılmasını önlemişlerdir. Urartu Devleti, İskit ve Med baskıları sonucu yıkılmıştır. Urartu devlet yapısı başlangıçta feodal beyliklerden oluşmaktaydı, daha sonra teokratik bir karakter taşıyan merkezîyetçi devlet düzenine geçmişlerdir. En büyük tanrıları, savaş tanrısı Haldi idi. Doğu Anadolu'nun sert koşullarına rağmen kaya mimarisinde kaleler ve burçlarla öne çıkmışlardır. Bir kısmı bugün bile kullanılan su kanalları, bentleri, yeraltı su yolları yapmışlardır. Madeni eserler, Urartu sanatında önemli bir yer tutar.

İyonya Uygarlığı: Ege Bölgesi'ne göç eden Akalar, İzmir ile Büyük Menderes arasındaki kıyı şeridinde şehir devletleri şeklinde örgütlenerek İyonya Uygarlığını kurarlar. Polis adını taşıyan ilk şehir devletleri İyonya'dadır ve bu kentler ilkel bir çeşit demokrasi ile yönetilmiştir. Kendi yasalarını kendileri yaparlardı. Temel ilkeleri dışa karşı tümüyle özgür ve bağımsız olmaktı. İçinde bulundukları siyasal ortam özgür düşünmeyi desteklemekteydi çünkü onların şehir devletlerini Tanrı veya onun gölgesi kabul edilen Tanrı-Krallar yönetmiyordu. Şehir devletlerinin yönetim şekli birçok insanın siyaset ile ilgilenmesine olanak veriyordu. Lidya Krallığı Anadolu ticaretine engel olunca, Gemlik, Marmara Ereğlisi, Tekirdağ, Mudanya, Sinop, Samsun, Giresun, Trabzon gibi liman kentlerine ulaşarak 90 kadar koloni kurdular. Coğrafi konumları ve kurdukları bu koloni ticareti sayesinde zenginleşmişler, yine ticaret sayesinde etraflarındaki uygarlıkları tanıma ve onlarla iletişim kurma şansı bulmuşlardı. Tüm bu nedenlerden doğaya ve insana eski doğu uygarlıkları gibi yaklaşmadılar. Evrenin, doğa kanunları tarafından yönetildiğini ileri sürdüler. Demokrasi, özgür düşünce, ekonomik zenginlik ve diğer uygarlıklarla olan yakın ilişkileri sonucunda İyonyalılar MÖ 3000 yılından beri Mısırlıların ve Mezopotamyalıların elinde bulunan dünya kültür liderliğini ele geçirdiler. Bilim ve sanatta öne çıktılar. İyonya, felsefenin doğduğu yer olarak kabul edilir ve dünyanın bilinen ilk filozofu Thales de İyonya kökenlidir. Thales'le beraber Anaksimandros ve Anaksimenes gibi düşünürler felsefe, matematik, geometri ve astronomi gibi pozitif bilimlerin temelini atmışlardır. Tarihin babası kabul edilen Bodrumlu (Halikarnas) Herodot, tıp alanında öncü olan İstanköylü (Kos adası) Hippokrates, geometrinin temellerini atmış olan Sisam'lı Pythagoras (Pisagor) hep bu uygarlıktan yetişmişlerdir. Mimaride çok ileri giden İyonların en iyi korunmuş kalıntıları Bergama, Sardes, Efes, Miletos, Didim gibi yerlerde dir. Bugüne ulaşmış olan Efes'teki Artemis tapınağı, dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen eski Artemis tapınağının yerine yapılmıştır. Günümüze ulaşmış diğer önemli tapınak da Didim'deki Apollon Tapınağı'dır.

15 Kımız

16 Orta Asya Göçebe Kültürü

ASYA KITASININ KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİ

Asya Kıtası gerek en eski uygarlıkların doğup, geliştiği yer olarak, gerek en kalabalık kıta olarak hem en fazla etnik çeşitliliğe sahiptir hem de doğal bir sonuç olarak kültürel zenginlikleri saymakla bitmez. Bu çeşitlilik kıtanın her bölgesinde dil, din, toplumsal yaşam, sanat, spor, yemek, gelenekler, festivaller gibi kültürünü oluşturan her bir öğede kendini hissettirir. Türki Cumhuriyetlerin (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Gürcistan gibi) ağırlıkta olduğu Orta Asya; İpek Yolu'nun parçası olarak pek çok medeniyete ve etnik gruba ev sahipliği yapmıştır. Türkler, Farslar, Moğollar, Ruslar bu etnik grupların başlıcalarıdır. Orta Asya'da geçmişten gelen göçebe kültürünün etkileri hakimdir. At, bu kültürün bir parçası olarak ulaşım aracı, savaşta stratejik bir unsur ve ekonomik kaynak olarak görülür. Türk dilleri (Özbekçe, Kazakça, Kırgızca), Farsça ve Rusça konuşulan diller arasındadır ve Türk dilleri ile yazılan destanları, yazıtları vardır. Dede Korkut Destanı, Göktürk Yazıtları gibi. Kopuz, dutar, dombra gibi geleneksel çalgılarla müzik yaparlar. El sanatlarında, kilim ve halı dokumada, deri işlemede, metal sanatlarında ileri gitmişlerdir. Bölgedeki ana din İslam'dır. İslamiyet öncesinde Şamanizm, Zerdüştlük ve Budizm de yaygın durumdaydı. Şamanizm, göçebe halklarda önemli bir inanç sistemidir. İslamiyet, mimarilerini etkilemiştir ve cami, türbe ve medrese yapımı hızlanmıştır. Geleneksel kıyafetlerini kaftan, şalvar, börk oluşturur. Geleneksel içecekleri fermente at sütü olan kımızdır. At ve kuzu eti ve hamur işleri mutfaklarının temel öğeleridir.

Asya Kıtası denilince üzerinde yoğunlaşılması gereken diğer kültürler Çin, Hint, Japon, İran ve genel olarak Uzak Doğu Asya kültürleridir. Resmi dili Farsça olan İran'da konuşulan diğer diller Azerice, Kürtçe, Arapçadır. İran halkının %95'i Müslümandır. %5'lik azınlık Zerdüşt, Yahudi ya da Hristiyan'dır. Resmi mezhep ise Şilik'tir. Farslar, Azerbaycan Türkleri, Kürtler, Lurlar, Beluciler, Araplar, Kaşkay Türkleri ve diğer Türkmen grupları İran'da yaşayan etnik gruplardır. İran mutfağı Türk mutfağına oldukça yakındır. Tereyağlı pilavla servis edilen kebaplar, naneli ayran, çay gibi...İran'ın çok zengin ve ağıdalı bir mutfak kültürü vardır.

Hint mutfağından geçen baharat kullanımı özellikle safran ve kakule yaygındır. 1600'den fazla dil konuşulan Hindistan'da 22 resmi dil vardır. En sık kullanılan ise Hintçe'dir. Halkın %80'i Hinduizm, %14'ü İslam ve %6'sı da Hristiyan, Sihizm, Budizm, Jainizm gibi dinlere inanır. İnekler, Hint kültüründe kutsaldır ama Tanrı değildirler. Tanrıları Krişna'yı bir ineğin doğurduğuna inanırlar. İneklerin kesilmesi, şiddet uygulanması ve etinden faydalanılması uygun değildir. Hinduizm'de önemli bir tema karmadır, yani her insan hak ettiğini yaşar. Bir diğer konsept de samsara yani ölüm ve yeniden doğma döngüsüdür. Hintliler reenarnasyona inanırlar. Onlara göre yaşam ve ölüm sürekli birbirini izler. Hinduizm'de 4 purușartha yani insan yaşamının dört hedefi vardır: Dharma, etik ve görevlerle; artha, refah ve çalışmayla; kama, arzu ve tutkularla; en son mokșa da tutkudan ve samsaradan kurtulma, özgürleşmedir. Dini uygulamalar arasında adanmışlık (bhakti), ibadet (puca), kurban töreni (yacna), meditasyon ve yoga vardır. Hindistan'daki dört büyük mezhep Şaivism (Şivacılık), Şaktizm, Smartizm, Vaișnavizm (Vișnuculuk)'dur. Brahma, Vișnu, Şiva en bilinen Tanrılarıdır. Anayasaya aykırı olsa da kast sistemi halen Hinduizm'in ve kültürün bir parçasıdır. Ganj Nehri kutsal sayılır. Tanrıça Ganga'nın kişiselleştirilmiş hali olarak görülür. Burda yıkanılır ve günahlarının affedildiğine inanılır. Ölülerini yakarlar ve küllerini Ganj Nehri'ne atarlar. İronik olarak şehrin kanalizasyonu buraya akar. Hindistan genel olarak pisliği ile bilinir. Temizlik onlar için gurur kırıcı bir olgudur. Evlerin yarısından fazlasında tuvalet yoktur ve bu ihtiyacı dışarda giderirler. Eşlerini kaybeden kadınların kendisini yakması normaldir. Bu geleneğe "Sati" derler. Dul kalmak işlenen günahların sonucudur ve dullar şanssızlık getirir. Eşiyle yakılmak istemeyen kadınların da manastıra kapanması ve dışarı çıkmaması beklenir. Şans ve bereket getirmesi için erkek bebeklerin babaları tarafından yüksekte aşağıya bir beyaz çarşaf üzerine atılması, yine bereket amaçlı yedi yaşına gelen kız çocuklarının köpekle evlendirilmesi, yağmur tanrısı istediği için kurbağaların evlendirilmesi gibi değişik âdetleri vardır. Nezaketi zayıflık olarak görürler ve lütfen, teşekkürler gibi kelimeleri kullanmazlar. İntihar etmek takdir edilen bir eylemdir. İntihar etmeye karar veren kişi 3 gün oruç tutar ve sonra nasıl intihar edeceğine karar verir. Evlenirken kız tarafı, erkek tarafına başlık parası verir ve buna drahoma denir. Baharın gelişini herkesin birbirine boya atarak eğlendiği Holi Festivali ile kutlarlar. Mumbai'deki Bollywood film endüstrisi sayesinde Hint filmleri ün yapmıştır. İnek kutsal olduğundan et olarak tavuk ve deniz ürünlerini tercih ederler. Bol baharat kullanan Hint mutfağında tatlılara tarçın, tuzlulara köri ve zerdeçal ilave etmek çok yaygındır.

19 Çin Lantern Festivali

20 Çin Yeni Yılı Aslan Dansı

Çin’de Konfüçyüs ve muhafazakar felsefeler, kültürün temelini oluşturur. Anadilin Çince olduğu ülkede ayrıca Uygurca, Tibetçe, Moğolca da yaygındır. Çin kültürünü şekillendiren inanç sistemleri Konfüçyüsçülük, Taoizm ve sonradan gelen Budizm’dir. Konfüçyüs; filozof, bilge, siyasal yönetici ve Çin tarihinde resmi din olarak kabul edilen öğretinin kuramcısıdır. Taoizm, MÖ 600’lü yıllarda Lao Tse tarafından Çin’de kurulmuştur. Hem din hem de felsefi bir öğretilerdir. İlk önce Hindistan’da ortaya çıkan ve sonradan Güneydoğu Asya’ya diğer din de Budizm’dir. Etnik azınlık gruplar Tibetliler, Hui ve Uygur halklarıdır. Ay ve Gregoryen takvimine göre yılda iki kez doğum günü kutlarlar. Çin festivalleri ile ünlüdür. Çin yeni yılı, Lantern (fener) festivali, Dragon Boat (Ejderha tekne yarışları), Harbin Uluslararası Buz ve Kar Festivali bunlardan birkaçıdır. Çin ipeği çok ünlüdür. Erişteler, noodle, kızarmış pilav, Çin mantısı (dim sum), buharda pişen yemekler, Pekin ördeği Çin mutfağının temel yemekleridir. Sokaklarda pek çok böcek ve hayvandan elde edilen değişik tatlar da vardır. Aslan ve ejderha dansları, halk dansları, kukla ve gölge oyunları, kung-fu, Terracotta ordusu Çin kültürünün önemli parçalarıdır.

Japonlar, ülkelerine “doğan güneşin ülkesi” anlamına gelen “Nihon” derler. Japonya’da iki ana din, inanç sisteminde baskındır: Şintoizm ve Budizm. Şintoizm, Japonların yerli dinidir. MS III. yüzyıla kadar Japon dilinin yazısı yoktu. Japonlar, Kore yoluyla Çin’den gelen Kanji uygarlık yazısını öğrenmeye başlamışlar. Japon kültürü saygı ve liyakata dayanır. Üç ayrı saygıyı birleştirirler: Güzele yani doğaya saygı, gerçeğe yani tarihe, kültüre saygı, dayanışmaya yani toplumsal ilişkiye saygı. Alt-üst ilişkisi toplum yaşayışında da çok önemlidir. Eğilerek selamlaşırlar. “Bey, hanım” anlamına gelen “san” kelimesini isimlerin sonuna eklerler. Kendilerinden büyük, kıdemli birine “senpai” derler. Geleneksel kıyafetleri kimonodur. İpek kumaştan yapılır. Bele, “obi” adı verilen geniş kemer takılır. Çay, Japonlar için çok önemlidir ve bir seremoni halinde içilir. Yoga gibi bir meditasyon türü olan tai chi ile uğraşırlar. Seppuku olarak da bilinen harakiri, Japon kültüründe samurayların onurunu korumak için gerçekleştirdikleri ritüel bir intihar yöntemidir. Japon evlerini batılı evlerden ayıran iki fark vardır: Eve ayakkabıyla girilmez ve odaların en azından birinin zemini Japon tarzı “tatami” denilen hasırla kaplıdır. Kağıt katlama sanatı “origami” Japonya’da yaygındır. Geleneksel sporları sumo, judo ve karatedir. Hanami denilen kiraz çiçeği (sakura) festivalleri vardır. Sushi, sashimi, tempura, tofu, miso Japon mutfağının önde gelen yiyecekleridir.

22 Hanami (Sakura Festivali)

ASYA KITASININ TARİHİ VERLERİ, DOĞAL GÜZELLİKLERİ, ANIT ve YAPILARI

23 Çin Seddi

24 Çin Seddi

Yüz ölçümü olarak Dünya'nın en büyük kıtası olan Asya'nın bünyesinde Hindistan, Rusya, Japonya, Çin, İran, Nepal, Vietnam, Tayland, Malezya, Endonezya, Singapur, Maldivler, Güney Kore, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Türki Cumhuriyetler (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan) ve ülkemizin de çok büyük bir kısmı yer almaktadır. İnsanlık tarihi açısından Asya, Afrika Kıtası'ndan sonra yerleşilen ikinci kıta olarak pek çok farklı medeniyet, kültür ve dinin de çıkış noktasıdır. Tüm bu özellikleriyle gerek tarihi ve dini yapıları, gerek doğal güzellikleri açısından çok zengindir ve önemli bir coğrafi turizm potansiyeline de sahiptir.

ÇİN SEDDİ: Asya Kıtası denilince akla ilk gelen ülkelerden biri Çin ve Çin denilince de akla ilk gelen tarihi yapı Çin Seddi'dir. 1987 yılında UNESCO tarafından kendine özgü mimarisi, tarihi ve kültürel değerinden ötürü Dünya Miras Listesi'ne alınan Çin Seddi temel olarak Dünya'nın en uzun savunma duvarıdır Aynı zamanda yapımı en uzun süren tarihi yapılarındandır. Dünyanın yedi yeni harikası arasında yer alır.

25 Taj Mahal

26 Taj Mahal

TAJ MAHAL: Hindistan'ın Agra şehrinde Yamuna Nehri kıyısında 17 hektarlık geniş bir Babür bahçesi içerisinde yer alan anıt mezar ve türbe kompleksidir. Taj Mahal, Babür İmparatorluğu'nun 5. hükümdarı olan Şah Cihan tarafından en sevdiği eşi olan Banu Begüm ya da diğer ismiyle Mümtaz Mahal için yaptırılmıştır. Mümtaz Mahal on dördüncü çocuğunu doğururken vefat etmiş ve ölümü Şah Cihan'ı yasa boğmuştur. Eşine duyduğu sevgiyi temsilen yaptırdığı Taj Mahal'de eşinin ve kendisinin mezarı yer almaktadır. Taj Mahal ayrıca imparatorluğun zenginliğini, gelişmişliğini, kültürel çeşitliliğini, hükümdarın gücünü ve otoritesini sembolize etmektedir. Hindistan'ın simgesi haline gelmiş bu yapı hem dünyanın yedi yeni harikası olarak kabul edilmiştir hem de 1983 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir.

PETRA ANTİK KENTİ: Ürdün'ün güneyinde bulunan bu antik kent yaklaşık 100 kilometrelik bir alana kurulmuştur. Petra, Yunanca "taş" demektir. Antik kent, kum taşından oluşan kaya bloklarına oyulmuş mimarisi ve su kanalı sistemleriyle ünlüdür. Kum taşının rengi ve güneşin de etkisiyle aldığı renkler sebebiyle "gül şehri" olarak da bilinir. Kumtaşından kayaların oyulması ile yapılan yapılar arasında tiyatro, tapınaklar, evler, mezarlar, rölyefler, manastır vardır. Ayrıca Hz. Musa'nı kardeşi Harun'a ait bir mozole de burada yer almaktadır. Petra'nın sembolü olan El-Hazne ya da El-Khazneh (Hazinenin Tapınağı) bu dönemde kaya oyarak ve işleyerek yapılır. Petra da dünyanın yedi yeni harikasıdır ve 1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir.

27 Petra

28 Petra ve Amfitiyatro

29 Angkor Wat

30 Bayon Tapınağı

31 Angkor Thom

ANGKOR ARKEOLOJİK PARKI ve ANGKOR WAT: Kamboçya'nın Siem Reap kentinin kuzeyinde bulunan Angkor Arkeolojik Parkı, Kamboçya'nın en çok turist alan tarihi bölgesidir. Bu tarihi yerleşim bölgesi içinde Khmer İmparatorluğu'nun son başkenti olan Angkor Thom Antik Şehri ile pek çok tapınak yer alıyor. Tapınakların içinde en fazla öne çıkanı Angkor Wat'dır. Khmer Kralı II. Suryavarman tarafından yaptırılan bu tapınak önceleri Tanrı Vişnu'ya adanmış bir Hindu Tapınağı olarak işlev görüyor ancak daha sonraları Budizm yayılmaya başladıkça bir Budist Tapınağı'na dönüşüyor.

Angkor Wat Tapınağı dışında bu alanda pek çok tapınak daha yer alıyor. Bayon Tapınağı, Preah Tapınağı, Ta Prohm Tapınağı ve Neak Poan Tapınağı gibi. Ta Prohm Tapınağı, "Tomb Raider" filminin çekildiği yerdir. Preah Tapınağı'nın eski bir tıp fakültesi, Neak Poan Tapınağı'nın ise eski bir hastane olduğu biliniyor. Arkeolojik park pek çok şifalı bitki ile dolu ve yerel halk bu bitkileri bazı hastalıkların tedavisinde kullanıyor. Angkor Wat Tapınağı ve Angkor Thom Antik Şehri 1992 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir.

BOROBUDUR TAPINAĞI: Endonezya'nın Java adasının Yogyakarta şehrinde bulunan tapınaktır. Özelliği dünyanın tek parça halindeki en büyük Budist tapınağı olmasıdır. Yapımı yetmiş beş yıl sürmüştür. Bir dönem patlayan volkan sebebiyle zarar görmüş ve UNESCO tarafından restore ettirilmiştir. 1991 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

32 Borobudur Tapınağı

33 Borobudur Tapınağı

35 Kinkakuji Tapınağı- Antik
Kyoto Tarihi Anıtları

36 Shimogamo Tapınağı
(Antik Kyoto'nun Tarihi
Anıtları)

34 Hiroşima
Barış Anıtı

ANTİK KYOTO'NUN TARİHİ ANITLARI: Japonya'nın Kyoto, Uji ve Otsu şehirlerinde yer alan 17 adet tarihi yapıyı içine alır. Bu yapılardan 1 tanesi kale, 13 tanesi Budist Tapınağı ve kalan 3 tanesi de Şinto Tapınağı'dır.

HİROŞİMA BARIŞ ANITI: Japonya'nın Hiroşima Barış Parkı'nda yer alan Hiroşima Barış Anıtı 1996 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. Genbaku Kubbesi diye de bilinen anıt, 6 Ağustos 1945 yılında atılan ilk atom bombasından sonraki şekliyle muhafaza edilmiştir.

VIETNAM HOI AN ANTİK KENTİ, HA LONG KÖRFEZİ, MY SON TAPINAKLARI: Vietnam'ın Quang Nam şehrindeki Hoi An Antik Kenti 1999'da UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir. Burası 15. ve 19. yüzyıl arasında Güneydoğu Asya'nın en önemli ticaret merkezlerinden biriydi. Antik Kent açık hava müzesi gibi muhafaza edilmiştir. İçinde ahşap evler, tapınaklar, köprüler, kuyular bulunmaktadır. Her ay dolunay zamanı düzenlenen Lantern Festivali esnasında kentin sokakları renkli fenerlerle aydınlatılmaktadır.

37 Hoi An

38 Hoi An

39 Ha Long Körfezi

40 Ha Long Körfezi

41 My Son
Vietnam

Vietnam'ın en etkileyici doğal güzelliklerinden biri olan Ha Long Körfezi 1994'te UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir. Ha Long -Cat Ba Archipelago, "Alçalan Ejderha" anlamına gelmekte ve efsaneye göre de Çinlilerle savaşan Vietnamlılara dualarının karşılığında Allah bir ejderha gönderiyor. Ejderha her ateş üflediğinde bu adacıklardan biri oluşuyor ve Vietnamlılar da adalar sayesinde kurtuluyorlar. Körfezde 2000'den fazla kireç taşından meydana gelmiş denizden dik yükselen ada ve adacık bulunuyor.

My Son, Champa Kralları tarafından MS 4-14 yüzyıl arasında yapılmış Hindu Tapınaklarıdır. 70'i aşkın tapınak, iki dağ dizini arasındaki vadide yer alır ve bu tapınaklar, Vishnu ve Krishna gibi Tanrılara adanmıştır. Tapınaklar, 1999 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

BAGAN ANTİK KENTİ: Bagan ya da eski adıyla Pagan, Myanmar'ın Mandalay Bölgesi'nde yer alan antik kenttir. 9-13. yüzyıllar arasında Pagan Krallığının başkentliğini yapmış. Bu arkeolojik alanda 2000'den fazla tapınak yer almakta. Bölge, deprem kuşağında olduğu için tapınakların bazıları yıkılmış ya da zarar görmüş ve bazıları orjinal haline uyumlu olarak yeniden yapılmış. 2019 yılında da burası UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

43 Bagan'daki Shwezigon Pagod

42 My Son Vietnam

43 Bagan Antik Kenti

45 Atutthaya

46 Atutthaya

47 Sukhothai

48 Sukhothai

TAYLAND AYUTTHAYA ve SUKHOTHAI KENTLERİ: Ayutthaya, Sukhothai'den sonra Siyam Krallığının başkenti olmuş. 1700'lerde Asya'nın önemli ticaret merkezlerinden ve bir milyona yakın nüfusu var. Şehir daha sonra Burmalılar tarafından yıkılıyor. Antik kentte pek çok Budist tapınağı bulunuyor.

Sukhothai Antik Kenti'nde aralarında 30'a yakın tapınağın, Kraliyet Sarayı'nın bulunduğu 200'e yakın kalıntı var. Her iki antik kent de UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1991 yılında girmişler.

RUSYA SAINT PETERSBURG TARİHİ MERKEZİ ve BAĞLANTILI ANITLAR, KREMLİN ve KIZIL MEYDAN: Saint Petersburg, Kuzey'in Venedik'i olarak adlandırılır. Pek çok kanalı ve 400 civarı köprüsü vardır. Bu kanal şehir, Büyük Peter'in bir projesidir. Burada bulunan anıt ve saraylar barok ve neoklasik tarzda yapılmıştır. Kızıl Meydan, Rusya'nın en ünlü meydanlarından. Kremlin, tarihi bir kale ve Moskova'nın politik merkezidir. Yıllar boyunca Rus çarlarının taç giyme törenlerine, zafer kutlamalarına, dini ve politik törenlere ve mitinglere tanıklık etmiştir. Her iki alan da 1990 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

Dünya'nın yüz ölçümü olarak en büyük kıtası olan Asya'da daha yüzlerce tarihi yer, yapıt, anıt ya da doğal güzellikler mevcuttur. **İran'daki Persepolis, Fars Bahçeleri, Irak'taki Babil Antik Kenti, Hatra Harabeleri; Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Türbesi, Çin, Kazakistan ve Kırgızistan'dan geçen İpek Yol, Kırgızistan'daki Süleyman Dağı, Malezya'daki George Town ve Melaka, Filipinler'deki Vigan Şehri, Katar'daki Al Zubarah Arkeolojik Bölgesi, Suudi Arabistan'daki Hegra Antik Kenti, Singapur'daki Botanik Bahçeleri gibi...**

49 St. Petersburg
Tarihi Merkezi

50 St. Petersburg
Alexander Sütunu

51 Moskova Kremlin

52 Kızıl Meydan

53 Ahmet Yesevi
Türbesi- Kazakistan

54 Singapur Botanik
Bahçeleri

Ülkemizin tarihi ve doğal güzellikler açısından ne kadar zengin bir coğrafya olduğunu da bu noktada hatırlamamız gerekli. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren Göreme Ulusal Parkı ve Kapadokya, İstanbul, Nemrut Dağı, Pamukkale, Efes Antik Kenti, Safranbolu, Bursa Cumalıkazık, Selimiye Cami, Çatalhöyük, Göbeklitepe, Kars Ani Harabeleri, Troya Antik Kenti, Sivas Divriği Ulu Cami, Hattuşa Boğazköy bunlardan bazılarıdır.

55 Göbeklitepe

56 Göreme Milli Parkı

Kaynakça

- Alpar, G. (2019). "Milattan Önceki Uygarlıkların Oluşumuna Antropolojik Yaklaşım", *International Social Sciences Studies Journal*, 5(46): 5656-5665.
- "Angkor Wat, Kamboçya Hakkında Bilgiler", <https://sertifika.subu.edu.tr/angkor-wat-kambocya-hakkinda-bilgiler>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Angkor", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/668/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Bagan", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/1588>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Borobudur Temple Compounds", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/592>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- Cessur, R.S.; Karabey, M.N. ve Güleç, Z.R. "Orta Asya'da Kurulan İlk Medeniyetler ve Arkeolojik Kültürler", https://www.academia.edu/33059816/ORTA_ASYADA_KURULAN_%C4%B0LK_MEDEN%C4%B0YETLER_VE_ARKEOLOJ%C4%B0K_K%C3%9CLT%C3%9CRLER_Ruhan_Seren_CESSURI_Mehmet_Nas%C4%B1r_KARABEY2, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Çin Hakkında Bilmeniz Gereken En Önemli Bilgiler", Ağustos 2023, <https://www.coralatil.com/blog/cin-hakkinda-bilgiler>, Erişim Tarihi: 01.02.2025
- "Çin Seddi Hakkında Tüm Bilmeniz Gerekenler ve Fazlası", Eylül 2024, <https://www.coralatil.com/blog/cin-seddi#:~:text=1987%2520y%C4%B1l%C4%B1nda%2520ise%2520C3%87in%2520Seddi,%C3%B6nemi%2520nedeniyle%2520UNESCO%2520ta%2520raf%C4%B1ndan%2520tescillenmi%C5%9Ftir>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Çin ve Hint Uygarlıkları", Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları.
- "Dünyadaki Etnik Kökenler", <https://www.myheritage.com.tr/ethnicities/asia/continent-country-list>, Erişim Tarihi: 01.02.2025
- Ertek, Ahmet. "Asya", *İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/asya>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- Görgün, Tahsin. "Uygarlık Tarihi", Tübitak, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/uygarlik_tarihi, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Great Wall of China", Britannica, 2025, <https://www.britannica.com/topic/Great-Wall-of-China>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Ha Long Bay - Cat Ba Archipelago", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/672>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Hindistan'dan İlginç mi İlginç 12 Gelenek", Jolly Blog, Eylül 2015, https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fblog.jollytur.com%2Fhindistandan-ilgincl-mi-ilgincl-12-gelenek%2F&psig=AOvVaw2Zs4zpBEH54RiVb0AH3BY&ust=1738826286446000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQOjRxxgFwoTCNDrrlj_q4sDFQAAAAAAdAAAAABAE, Erişim Tarihi: 01.02.2025
- "Hindistan Rehberi", Mayıs 2023, <https://www.coralatil.com/blog/hindistan-rehberi>, Erişim Tarihi: 01.02.2025
- "Hiroshima Peace Memorial, Genbaku Dome", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/775>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Historic Centre of Saint Petersburg and Related Groups of Monuments", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/540/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Historic City of Ayutthaya", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/576>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Historic Monuments of Ancient Kyoto", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/688/gallery/&maxrows=5>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/574>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Hititler ve Antik Anadolu", <https://tr.khanacademy.org/humanities/world-history/world-history-beginnings/ancient-egypt-hittites/a/the-hittites>, Erişim Tarihi: 01 Şubat 2025.
- "Hoi An Ancient Town", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/948>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Hoi An Antik Kenti: Vietnam'ın Tarihi ve Kültürel Cenneti", *Tourism Journal*, Temmuz 2024, <https://www.tourismjournal.com.tr/turizm/hoi-an-antik-kenti-vietnam-in-tarihi-ve-kulturel-cenneti-1298143>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Indus Vadisi Uygarlıkları", <https://tr.khanacademy.org/humanities/world-history/world-history-beginnings/ancient-india/a/the-indus-river-valley-civilizations>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "İran Kültürü", <https://www.dakairanmasasi.com/discover-iran/bilgi-bankasi/iran-kulturu>, Erişim Tarihi: 01 Şubat 2025.
- "Japon Dini İnancı Nedir?", İstanbul Gedik Üniversitesi, <https://uzemigunsem.gedik.edu.tr/japon-dini-inanci-nedir>, Erişim Tarihi: 01 Şubat 2025.
- "Japonya'nın Kültürünü Keşfedin", <https://www.hisglobal.com.tr/blog/japonyada-kulturel-hayat>, Erişim Tarihi: 01 Şubat 2025.
- "Kremlin and Red Square, Moscow", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/545>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "My Son Sanctuary", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/949/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- Okay, Bülent. "Çin Seddi'nin Yapılış Nedeni Hakkında Değişik Bir Görüş", *Belleten Türk Tarih Kurumu*, 2025, <https://belleten.gov.tr/tam-metin/2238/tur>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- Ozcan, Nadya. (2017), "Uzak Doğu Kültürü", Prezi, https://prezi.com/ol6okt_cr6a/_uzak-dogu-kulturu/, Erişim Tarihi: 01.02.2025.
- "Pers İmparatorluğu'nun Yükselişi", <https://tr.khanacademy.org/humanities/world-history/ancient-medieval/ancient-persia/a/the-rise-of-persia>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Petra Gezi Rehberi", Mayıs 2024, <https://www.coralatil.com/blog/petra-antik-kenti>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Shang Hanedanlığı (Çin)", <https://tr.khanacademy.org/humanities/world-history/world-history-beginnings/shang-dynasty-china/v/shang-dynasty-in-ancient-china>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Taj Mahal Hakkında Tüm Bilmeniz Gerekenler ve Fazlası", Eylül 2024, <https://www.coralatil.com/blog/tac-mahal>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Taj Mahal", <https://www.tajmahal.gov.in/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Taj Mahal", UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/list/252/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- Tonguç, Saffet Emre. "Petra Antik Kenti", <https://www.saffetemretonguc.com/petra-antik-kenti/>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.
- "Unesco Dünya Miras Listesinde Türkiye", T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://dosim.ktb.gov.tr/TR-218145/unesco-dunya-miras-listesinde-turkiye.html>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2025.

Asya'nın Ekonomik Durumu, En Büyük Ekonomileri

Ezgi Baba/ 11.sınıf

Asya kıtasının en büyük ekonomisi olan Çin 9.597.000 km² yüzölçümü ile Rusya Federasyonundan sonra Asya'daki en büyük coğrafyaya da sahip olan ülkedir. Moğolistan, Kazakistan, Afghanistan Vietnam gibi ekonomik olarak refah düzeyi yüksek olmayan ülkelerle komşu olsa da; Rusya, Hindistan ve Japonya gibi dünya ekonomisinde ilk sıralarda olan ülkeler ile de karadan komşudur. Ayrıca dünyanın en iyi ikinci ekonomisine sahipken deniz komşusu da ilk sırada olan Amerika Birleşik Devletleridir. Bu ülkelerin arasındaki coğrafyanın onların arasındaki bağlantının güçlü olmasını sağlayacak elverişliliğe sahip olması aralarındaki etki ve bağlantıyı gösterir.

The new economic geography (NEG), coğrafi alanda çok çeşitli ekonomik yığılmaların oluşumunu açıklamak amacıyla 1990'ların başında Paul Krugman (1991) tarafından oluşturulan analitik çerçeveye verilen addır.. NEG ekonomik büyümenin altyapısının mekansal katkılardan etkilendiğini gösteren teorik temeli sağlar (Fujita ve Krugman, 2004). Bu theorem, altyapının coğrafi bağlantıları yeniden şekillendirdiği ve ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşmasına yardım ettiği varsayımında bulunur. Fakat bu hipotez üzerine yapılan çoğu araştırma net bir sonuca ulaşamamıştır. Göz önünde bulundurmadıkları bir etken, Spillover denen bir etkidir. Bu etki, bir ekonomideki kamu yatırımının ticaret ve pazar bütünleşmesi yoluyla komşu ülkelerdeki kalkınmayı etkilemesi durumunda ortaya çıkan yayılma etkisine yol açmaktadır (C. Del Bo, Florio ve Manzi, 2010). Bu etki göz önünde bulundurulunca, Dünya'daki herhangi bir ülkenin komşu ülkesinin ekonomik durumundan etkileneyeceği aşıkardır. Bir ülkenin altyapı yatırımları, sadece o ülkeyi değil, komşu ülkeleri de etkileyebilir. Çin'in altyapı gelişimi, özellikle karasal ve deniz yoluyla olan komşularındaki ekonomik gelişmeleri olumlu yönde etkileyebilir. Altyapı daha iyi bölgesel bağlantı ve ticaret sağlamanın yanı sıra işlem maliyetlerini azaltır ve bölgesel ticareti teşvik eder (Sahoo ve Dash, 2012). İki ülke arasındaki altyapı ise o ülkelerin coğrafi elverişlerine ve koşullarına bağlıdır.

Asya kıtasındaki farklı ülkelerin birbirine olan etkilerinin coğrafyaya bağlantısının en büyük örneklerinden biri Çin ve Hindistan arasındaki ticaretin köklü olmasıdır. İpek ve Baharat yollarına dayanan iki ülke arasındaki ticaret karadan başlamış fakat bu yolların değerlerini global ölçüde yitirmeleri ile farklı şekiller almıştır. Bunlardan biri de deniz yolu üzerinden yapılan yeni bir rotadır. Sert akıntılı ve tropik bölge denizi olan Andaman denizi üzerinden kurulan Çin ve Hindistan arası rota ile iki ülke arasındaki ticaret yolları çeşitlenmiş ve gelişmiştir. Günümüzde Çin ile Hindistan birbirlerine komşu ülkelerdir ve teknolojik gelişmelerle kara, deniz ve sınır ticareti yapmaktadır. Çin'in güney limanları (**Shenzhen, Guangzhou, Şanghay, Ningbo** gibi) ve Hindistan'ın batısındaki limanlar (**Mumbai, Chennai, Kolkata** gibi) arasında yoğun deniz taşımacılığı yapılmaktadır. **Malakka boğazı**, Çin'in güneyinden gelen malların Hindistan'a veya diğer güney Asya pazarlarına ulaşmasını sağlayan kritik bir yoludur.

Hindistan-Çin kara sınırındaki ticaret yolları: Çin'in Tibet bölgesinden Hindistan'ın kuzeydoğusuna doğru uzanır. Bu yol, Tibet'in ötesindeki Çin'in tarım ürünlerinin Hindistan'a taşınmasında kullanılır.

Asya Karasal Yolu (Trans-Asya Demiryolu): Orta Asya'dan başlayarak Çin, Hindistan ve diğer Güney Asya ülkelerine ulaşan kara taşımacılığına olanak sağlar. Küçük ölçekli ve tarım ürünleri genellikle karasal taşıma ve dağıtım pahalılığından dolayı sınır ticaretinde kullanılır. Geri kalan ticaret daha popüler ve global rotalardan yapılır. Ülkelerin birbirlerine coğrafi yakınlığı birbirleri ile yaptıkları köklü ticarete ve günümüzün en büyük ticari ittifakına sebep olmuştur. Çin'in güneyindeki limanlar (Shenzhen, Guangzhou) ile Hindistan'ın batı kıyısındaki limanlar (Mumbai, Chennai) arasındaki deniz yolu, Asya'nın en yoğun ticaret yollarından biridir ve iki ülke arasındaki ticareti fazlasıyla hareketlendirir.

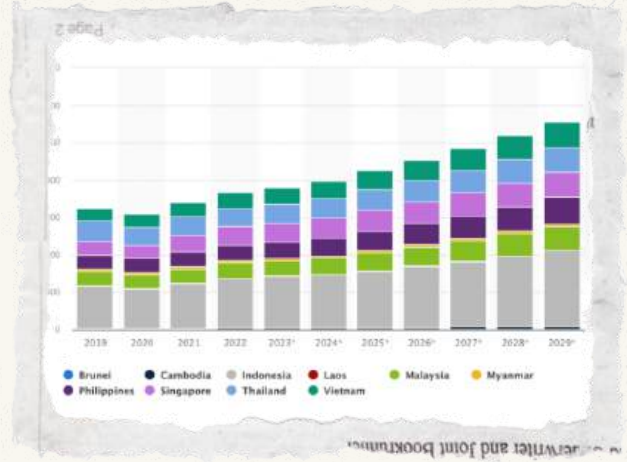
Çin ve Hindistan dünyanın en büyük ekonomilerinden olup büyük etkilere sahip olsa da başka belirgin ekonomiler de bulunur.

ASEAN: Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland, Brunei, Vietnam, Laos, Myanmar (Burma), Kamboçya ülkelerinden oluşan Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliğidir. 2023 itibarıyla ASEAN, yaklaşık 670 milyonluk bir nüfusa ve 3.4 trilyon dolar civarında bir toplam GSYİH'ye sahiptir. ASEAN Asya'nın en büyük ekonomik oyuncularından biri olmanın yanında kuruluş güneydoğu Asya ülkeleri arasında kültür aktarımı ve toplumsal/hukuki kalkınmayı da hedeflemektedir. ASEAN'ın tropikal ikliminde oluşan fırtınalar, tayfunlar gibi doğal afetlerden kaynaklanan zorluklar çekseler de, bu iklim aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynakları gelişimi için büyük fırsatlar sunar ve bir gereksinin duyudur. ASEAN ülkeleri, güneş enerjisi, hidroelektrik enerji ve biyokütle enerji gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını geliştirmek için coğrafyalarından yararlanırlar. ASEAN ülkeleri petrol, doğalgaz, kalay, boksit, kömür ve değerli madenler açısından zengin ülkelerdir ve bu coğrafi avantajlarını ticarete yansıtmaktadırlar. Endonezya ve Malezya petrol ve doğalgaz üretirken, Myanmar doğalgaz rezervleri ile öne çıkar.

Hatta, Myanmar dünyanın en büyük 10'uncu, Güneydoğu Asya'nın ise birinci doğalgaz ihracatçısıdır. Doğalgaz ihracatı ile Myanmar'a giren döviz, ülkenin döviz girdisinin en büyük kaynağını oluşturur.

(ASEAN Ülkeleri)

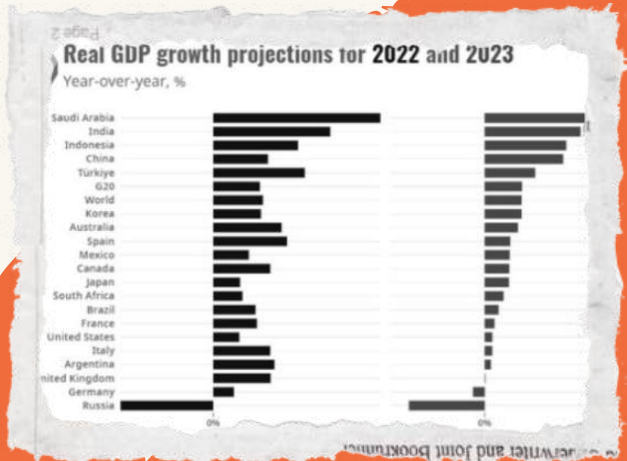

(ASEAN Ülkeleri Ekonomik Sıralama)

CCWAEC (Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru): Çin'in girişimi ile oluşturulmuş, altı ana ekonomik koridordan biridir. CCWAEC, Batı Çin'deki Xinjiang bölgesinden Orta Asya ülkelerine Orta Doğu'ya ve Avrupa'ya kadar uzanır. CCWAEC, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi Orta Asya ülkelerini, İran ve Türkiye gibi Batı Asya ülkelerini içerir. Genel olarak gelişmekte olan ülkeleri kapsayan bu koridor, altyapı eksiklikleri, ekonomik çeşitliliğin yetersizliği ve bölgesel istikrarsızlık gibi yaşadıkları zorlukların aksine zengin doğal kaynaklar sahipleridirler. İran, 33,988 trilyon metreküp ile dünya doğalgaz rezervlerinin %16,18'ini oluştururken, 13,950 trilyon metreküp ile Türkmenistan dünya rezervlerinin %6,64'ünü oluşturur. İran aynı zamanda 208,600 milyar varil ile dünya petrol rezervlerinin %13,33'üne sahiptir. Kazakistan'ın kanıtlanmış petrol rezervleri, 30 milyar varil olarak tahmin edilmektedir. Bu miktar, ülkeyi dünya petrol rezervleri sıralamasında 11. veya 12. sıraya yerleştirmektedir. Çinko, volfram, gümüş, uranyum, kurşun ve krom madenleri açısından Kazakistan dünyada üst sıralarda bulunur. Bunun yanı sıra kömür, demir ve altın rezervleri açısından da dünya sıralamasında ilk on ülke arasındadır.

(CCWAEC Koridorunda olan ülkeler)

(Asya Ülkeleri 2022'den 2023'e geçiş GSMH sıralaması)

Türkmenistan'ın kükürt, potas ve tuz gibi maden kaynakları vardır. Bulundukları coğrafyanın sağladığı bu doğal kaynaklar bahsedilen ülkelerinin ticaret ve ekonomik güç potansiyelinin yüksek olmasını vurgular. Bu ülkelere kıyasla Özbekistan dünyanın en büyük pamuk üreticilerinden olmanın yanı sıra pamuk üretiminden büyük bir ekonomik gelir elde edilmektedir ve sektör, ülkenin tarım ekonomisinin temelini oluşturur. Özbekistan'ın büyük bir yüz ölçümü bozkır ve çöl iklimine sahiptir. Yaz aylarında sıcaklık, bazen 40°C'ye kadar çıkabilecek yüksekliktedir. Bu şartlar da pamuk üretimi için ideal koşulları oluşturur ve ülkenin en büyük ekonomik gelirlerinden birini sağlar.

Bölge, tarihsel olarak İpek Yolu gibi önemli bir kara yolu ile birbirine bağlıdır. Özellikle İran'ın Hürmüz Boğazı, deniz taşımacılığının önemli bir noktasıdır. Ayrıca, Türkmenistan ve Kazakistan'ın Hazar Denizi kıyıları, bölgeyi hem deniz yolu, hem de enerji nakliyatında bir merkez haline getirmektedir. Tian Shan Dağları ve Hindikuş Dağları gibi dağlık bölgeler, karayolları açısından büyük zorluklara neden olur. Dağlar, bu yolların güvenliğini ve ulaşılabilirliğini zorlaştırır fakat, demiryolları gibi altyapılar, bu zorlukların üstesinden gelmesini sağlamıştır.

Hazar Denizi ise Kazakistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'ın deniz yoluyla ticaret yapmalarını sağlar. Bu ülkelerin doğal kaynak ve birbiri arasındaki ticareti görmezden gelinemesi de, Çin ve Hindistan gibi ekonomik olarak daha gelişmiş ülkelere kıyasla potansiyellerini tam olarak alamamaktadır ve hala gelişme sürecindedirler.

Kaynakça

https://www.researchgate.net/publication/344853346_The_Economic_Geography_of_Infrastructure_in_Asia_The_Role_of_Institutions_and_Regional_Integration
https://en.wikipedia.org/wiki/China%E2%80%93India_relations#:~:text=The%20Silk%20Road%20not%20only,exported%20opium%20grown%20in%20India.https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87in-Hindistan_ili%C5%9Fkilerihttps://tr.wikipedia.org/wiki/Andaman_Denizi
https://asean.org/book/asean-statistical-yearbook-2023/?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
https://www.enerjiatlas.com/rezerv/dunya-dogalgaz-rezervi.html?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
https://ticaret.gov.tr/data/5ed8e9ce13b876d8ec73d59d/k%C4%B1zg%C4%B1zistan%20Pazar%20Bilgileri_2024.pdf?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
https://www.deik.org.tr/uploads/tacikistan-bulteni.pdf?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
https://www.petform.org.tr/arama-uretim-sektoru/dunyada-petrol-uretimi/?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
https://www.turksam.org/detay-turk-dunyasinda-dogal-gaz-rezervleri?utm_source=ibef&utm_medium=organic&utm_campaign=asean-statistical-yearbook-2023
<https://www.turkmenistan.gov.tm/tk>
<https://www.worldbank.org/ext/en/home> Erdemli Ticaret ve Sanayi Odası Kazakistan 12 Ekim 2021 Raporu [https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdepositphotos.com%2Ftr%2Fvector%2Fassociation-of-southeast-asian-nations-asean-map-with-flags-159952348.html&psig=AOvVaw1lRy5qd28M4fTC6AZi8ncO&ust=1740946438385000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQqjRxqFwoTCQjImuPW6YsDFQAAAAAdAAAAABA5](https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.aa.com.tr%2Ftr%2Fdunya%2Fasyanin-birlikten-dogan-kuvveti-asean%2F1543932&psig=AOvVaw3NgWskGbFHyhu-XKKk_Hgq&ust=1740945836246000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQqjRxqFwoTCQjImuPW6YsDFQAAAAAdAAAAABA3https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdepositphotos.com%2Ftr%2Fvector%2Fassociation-of-southeast-asian-nations-asean-map-with-flags-159952348.html&psig=AOvVaw1lRy5qd28M4fTC6AZi8ncO&ust=1740946438385000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQqjRxqFwoTCQjImuPW6YsDFQAAAAAdAAAAABA5) Saima Nawaz ve Inayat Ullah Mangla'nın The Economic Geography of Infrastructure in Asia: The Role of Institutions and Regional Integration

Asya'daki Celeneksel Mutfaklar

Nilda Bilginoğlu/ 9.sınıf

Kader ve Yemek

Coğrafya kader midir gerçekten? Bana sorarsanız evet, öyledir.

Doğduğu ülke, şehir hatta belki de sokak bile insanın hayatını tepetaklak edebilecek kadar etkiler onu; ne de olsa her kapının arkasında başka hayatlar, başka insanlar var. Bu etki de aklınıza gelebilecek her alandadır; konuşulan dilden tutun da oynanan sporlara, giyilen kıyafetlerden söylenen şarkılara kadar gider. Hatta, belki de en çok, yenilen yemekleri etkiler. Yemek yemek canlıların en temel ihtiyacıdır; zamanla nasıl yapıldığı değişti. İlk başlarda sadece hayata kalmak için avlanılır ne varsa yenirdi, sonra bu tabi ki gelişti, gelişti ve şimdi bir sanat sayılabilecek kadar muazzam bir hale geldi. Yemek yemenin ilk amacı hayatta kalmak olduğundan insanlar nelere kolay ulaşabiliyor, üretebiliyorsa onlarla besleniyordu. İşte coğrafyanın biz insanları ağına düşürdüğü bir alan daha: kolay ulaşabildiğini al. Tam da bu yüzden yemek kültürleri en başta kollara ayrıldı ve bu kollar tabi ki yaşanan yerin kaynaklarına göre değişiyordu. Asya'da balık ve pirinç, Avrupa'da mantarlar ve kök bitkiler, Amerika'da tavşanlar ve kuruyemişler, Pasifik Adalarında, tropik meyveler ve balıklar ve daha birçoğu... Aslında şimdi de yemek kültürlerinin bahsedilen ana maddeler etrafında oluştuğu bir örüntü görebilmek mümkün, bu ana maddelere türlü baharatlar, sebzeler, meyveler, soslar eklenip her kültür sanki kendince bir yemek dünyası oluşturmuş gibi. Bu birçok dünyadan beni en çok etkileyen ise Asya mutfakları ve onun açtığı kapılar.

Asya mutfağı... Asya mutfağı öyle bir şeydir ki, sizi bulduğunuz yerden alır ve bir yolculuğa çıkarır. Tatların arasında dans eder, her ısırıkta, sosta yeni bir duygu hissedersiniz; bir yemek tatlı, acı, ekşi, tuzludur bir ayırım yapılamaz. Her bir tat, yeni bir keşiftir; kültürü iliklerinize kadar hissedersiniz ki bu yemeklerin orijinal ve alışılmadık olmalarından kaynaklanır. Her tabak yeni bir deneyimdir, bir tabak iki kere yenilemez çünkü Asya yemeklerine dair her şey o kadar otantiktir ki, tadarken arkasındaki tarihi, gelenekleri hissedebilirsiniz. Örneğin, Çin'de aile yemeklerinde kullanılan o dönen masalar, nedir onlar? Bir vitrin gibi masa döner ve istediğiniz yemekten alırsınız, bir aile yemeği klasiğidir, ne yansıtır peki? Dönen masa, Çin'de aileye verilen değer bir sembolüdür onlar için. Herkes birlikte ortadan yemek yer, çeşit çeşit yemeklerle donatılır. Ya da Pakistan, Hindistan, Orta Doğu ülkelerinde ekmek, hamur gibi bazların yoğunlukla bulunması? Bu aslında Hindistan ve Pakistan'da yaşanan krizlerde insanların kıtlıktan dolayı kuru ekmekle günlerini geçirmelerinden gelir, bu zamanlar yemeklere o kadar yerleşmiştir ki her varyasyonunu görmek mümkündür. Asya yemekleri kültürü, gelenekleri, tarihi de yansıtır. Bu yüzden yerken biraz düşünüp hissedin, belki siz de o arkada yatanları görebilirsiniz.

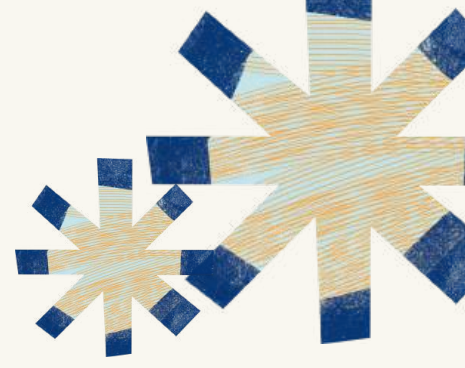
Sadece bunlarla da kalınmaz, yemek kimi zaman umudu, inançları yansıtır. Güney Kore'de yılbaşında yenilen çorbaların beyazlığı yeni yıldaki umudu, içine doğranan sebzelerin yuvarlak oluşu ise para ve bolluğu sembolize eder. Japonya'da ise herhangi bir yemeğe chopstick batırıp yemenin kötü şans getirdiğine inanılır. Bütün bunlar ve daha birçoğu bulunabilir Asya mutfağının derinliklerinde. Yokuşları olan bir kültür gerçekten de, içine daldıkça daha çok anlıyorsunuz aslında en ufak detayın bile bir anlamı olduğunu, tarihten bir hikaye anlattığını. Sadece karın doyurmaktan, hayatta kalmaktan çok daha öteye geçtiğini bir topluluğu temsil ettiğini Asya mutfaklarının. En çok da yemeğin kendi içinde bir sanat olduğunu anlıyorsunuz.

En başta da dediğimiz gibi coğrafya kaderdir, İtalya'da Risotto alla Milanese, Meksika'da Mole Poblano, Rusya'da Бефстроганов (Befstroganov), Japonya'da 懷石料理 (Kaiseki Ryōri), Türkiye'de Beyti Kebabı. Mutfaklar, bölgelerdeki ihtiyaçlara ve olanaklara göre gelişmiş ama kendi tarih ve kültürlerini de araya katmayı unutmamışlar. İyi ki de unutmamışlar, tatlar ve duygular bir araya gelip adeta bir nehir olup akıyor bize de kendilerini dinletiyorlar. Yemek kültürleri insanlık için hem kendi hem de başkalarının tarihini anlamak açısından büyük bir nimet. Umarım ki bu büyümeye devam etsin ve ilerde de yemekler kendi hikayelerini anlatıp insanları heyecanlandırsınlar; umarım ki insanlar da bu hikayelerin değerini hep bilip onlara sarılsın ve hiç bırakmasınlar.

Kaynakça

<https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/understanding-contemporary-asia-through-food/>
<https://www.asian-nation.org/asian-food.shtml>

Asya'da Nesli Tükenmekte Olan Türler ve Koruma Çabaları

Zeynep Naz Yılmaz/ 9.sınıf

Asya kıtası, gezegenimizin en zengin biyolojik çeşitliliğine ev sahipliği yapmaktadır. Tropikal yağmur ormanlarından kurak çöller, yüksek dağ ekosistemlerinden mercan resiflerine kadar geniş bir coğrafi yelpazeye yayılan bu kıta, dünya üzerindeki türlerin büyük bir kısmını barındırmaktadır. Ancak, hızlı sanayileşme, kentleşme, tarım arazilerinin genişlemesi, iklim değişikliği ve yasadışı avlanma gibi insan kaynaklı baskılar, Asya'daki biyolojik çeşitliliği ciddi tehditlerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu bağlamda, koruma altındaki doğal alanlar ve biyosfer rezervleri, türlerin ve ekosistemlerin devamlılığını sağlamak adına hayati bir role sahiptir.

Koruma Altındaki Doğal Alanlar ve Biyosfer Rezervleri

UNESCO'nun İnsan ve Biyosfer Programı kapsamında, Asya'da çok sayıda biyosfer rezervi oluşturulmuştur. Bu rezervler, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi ve bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi amacıyla tasarlanmıştır.

Hindistan: Nilgiri Biyosfer Rezervi

Hindistan'daki Nilgiri Biyosfer Rezervi, 2000 yılında UNESCO tarafından tanınmış ve geniş bir flora ve fauna çeşitliliğine ev sahipliği yapmaktadır. Kaplanlar, Asya filler ve benzersiz bitki türleri bu rezervde korunmaktadır. Örneğin, bir koruma görevlisinin, kaçak avcılığı önlemek için gösterdiği çabalar bu ekosistemlerin korunmasına katkıda bulunmaktadır.

Bhutan: Manas Milli Parkı

Himalayaların eteklerinde yer alan Manas Milli Parkı, hem bir kaplan koruma rezervi hem de biyosfer rezervi olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda nadir türlerin korunması için kritik bir alan olarak kabul edilir. Yerel halkın koruma projelerine katılımı, bu parkın başarısını artıran önemli faktörlerden biridir.

Çin: Changbaishan Biyosfer Rezervi

Çin'in kuzeydoğusunda yer alan Changbaishan Biyosfer Rezervi, endemik bitki ve hayvan türleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Özellikle Amur kaplanı ve leopar bu bölgede sıkı bir koruma altındadır.

Nesli Tehlike Altındaki Türler ve Koruma Çabaları

Asya kıtasında, nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan birçok tür bulunmaktadır. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) Kırmızı Listesi'ne göre, kaplanlar, Asya filleri, gergedanlar, kar leoparları ve orangutanlar gibi türler ciddi tehdit altındadır.

Amur Kaplanı (*Panthera tigris altaica*)

Rusya ve Çin sınırları boyunca uzanan ormanlık alanlarda yaşayan Amur kaplanı, kaçak avcılık ve habitat kaybı nedeniyle nesli tehlike altında olan türlerden biridir. Günümüzde, koruma programları sayesinde bu türün sayısı 500'ün üzerine çıkmıştır.

Sumatra Fili (*Elephas maximus sumatranus*)

Endonezya'nın Sumatra Adası'na özgü olan bu fil türü, tarım alanlarının genişlemesi ve yasadışı avlanma nedeniyle büyük bir risk altındadır. 1985'te 2.800 birey varken, günümüzde bu sayı 1.000'in altına düşmüştür.

Deniz Kaplumbağaları

Güneydoğu Asya kıyılarında görülen deniz kaplumbağaları, plastik atıklar ve aşırı avlanma nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Örneğin, Malezya'da yürütülen bir koruma projesi, son on yılda kaplumbağa yuvalarının yüzde 40 oranında artmasına katkıda bulunmuştur.

Çözüm Önerileri ve Küresel Önemi

Asya'da biyolojik çeşitliliğin korunması, yalnızca bölgesel ekosistemlerin dengesi için değil, küresel çevre sağlığı açısından da kritik bir öneme sahiptir. Örneğin, tropikal ormanlar küresel karbon depolamanın %30'unu sağlamaktadır. Koruma projelerinin başarı hikayeleri, özellikle Hindistan'daki Project Tiger gibi girişimler, türlerin yeniden çoğalmasında büyük rol oynamaktadır.

Yerel halkın eğitimi, sürdürülebilir turizm projeleri ve hükümet destekli finansal teşvikler, koruma çabalarının başarısını artırabilecek önlemler arasında yer almaktadır. Ayrıca, bireylerin doğrudan katkıda bulunabileceği bağış kampanyaları ve gönüllü projeler, bu süreci hızlandırabilir.

Biyolojik Çeşitliliğin İnsan Hayatına Etkisi

Biyolojik çeşitliliğin kaybı, sadece doğal yaşamı değil, aynı zamanda insan hayatını da olumsuz etkiler. Örneğin, polinatör böceklerin azalması, tarımsal üretimi ve gıda güvenliğini tehdit etmektedir. Ayrıca, orman ekosistemlerinin tahrip edilmesi, su döngüsünü bozarak iklim değişikliğini hızlandırabilir.

Biyolojik çeşitliliğin korunması, bir tercih değil, gezegenimizin geleceği için bir zorunluluktur. Asya kıtasındaki bu zengin doğal mirası korumak, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmanın temel adımlarından biridir. Bu süreç, yerel topluluklar, hükümetler ve uluslararası kuruluşların koordineli çalışmalarıyla başarıya ulaşabilir.

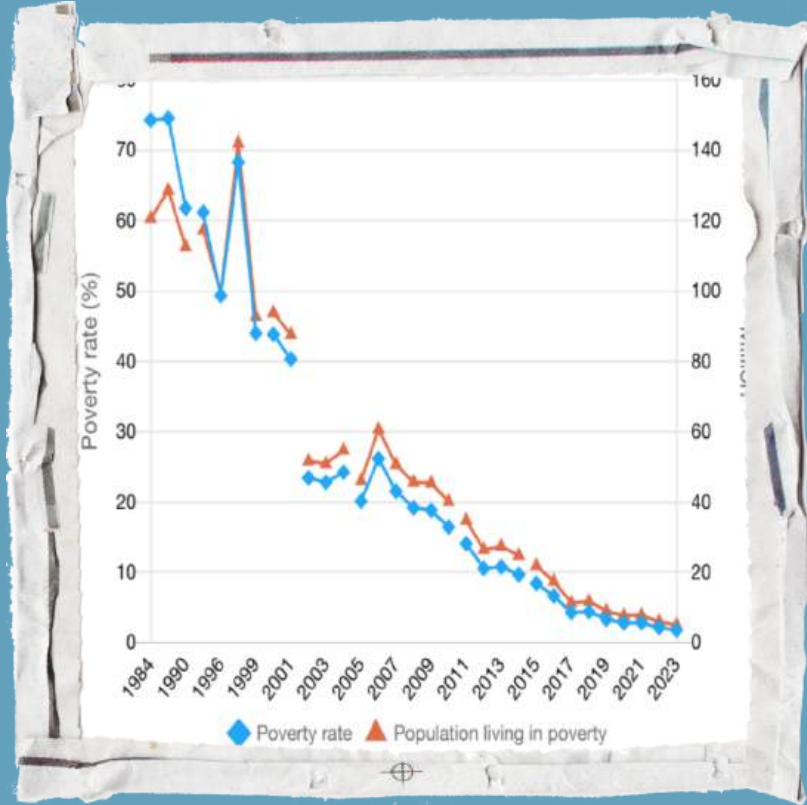
Kaynakça

https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Sektor/Doga_Bilimleri/udmaso.pdf
<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCny%C4%B1-Miras%C4%B1-Listesi> <https://www.macahel.org.tr/biyosfer-rezervi/>
<https://constructive-voices.com/tr/g%C3%BCney-kore-biyolojik-%C3%A7e%C5%9Fitili%C4%9Fi/?> <https://papapam.com/kultur-ve-doganin-bulustugu-yer-asyada-unesco-biyosfer-rezervleri/>
https://tr.wikipedia.org/wiki/Manas_Mill%C3%AE_Park%C4%B1? https://tr.wikipedia.org/wiki/Manas_Mill%C3%AE_Park%C4%B1? <https://www.turkiyenincani.org/turkiyedekidurum/101odaktur/>
<https://papapam.com/kultur-ve-doganin-bulustugu-yer-asyada-unesco-biyosfer-rezervleri/>
<https://www.turkiyenincani.org/turkiyedekidurum/101odaktur/> <http://biodiversity-mohanpai.blogspot.com/>

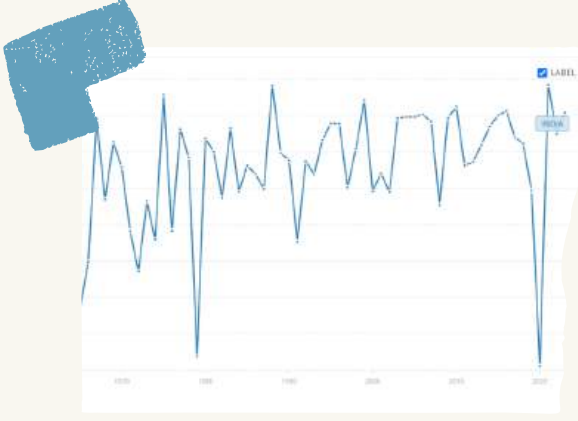
Asya'nın Ekonomik Eşitsizlikleri

Maya Usta/ 11.sınıf

Güneydoğu Asya son yıllarda yükselen ekonomilere sahip olmuştur. Dünya Bankası'nın 2023 verilerine göre GSYİH (Gayrisafi yurtiçi hasıla) büyümesi Singapur'un 1.1, Malezya'nın 3.6, Endonezya'nın 5 ve Filipinler'in 5.5'tir. Buna rağmen bölgelerdeki gelir dağılımı eşitsizliği göz ardı edilmemelidir. Birinci ekte Endonezya'nın fakirlik oranı ve popülasyona dayalı eşitsizlik oranı verilmiştir. Her ne kadar günümüze yaklaştıkça oranlar düşme eğiliminde olsa da son yıllarda oran değişimi biraz daha az olmuştur ki bu da belli bir kesimin fakirliğinin önüne geçilemediğinin kanıtıdır. Kırsal bölgeler örneğin Endonezya'nın uzak adaları ile kentsel merkezler (Jakarta) arasında büyük bir gelir eşitsizliği vardır. Bunun temel sebebi kırsal ve kentsel bölgelerde işgücünün farklı ekonomik alanlara dağılımıdır.

Ek 1: Share of the population and population living in poverty at \$2.15 per day (2017 PPP) (1984-2023)

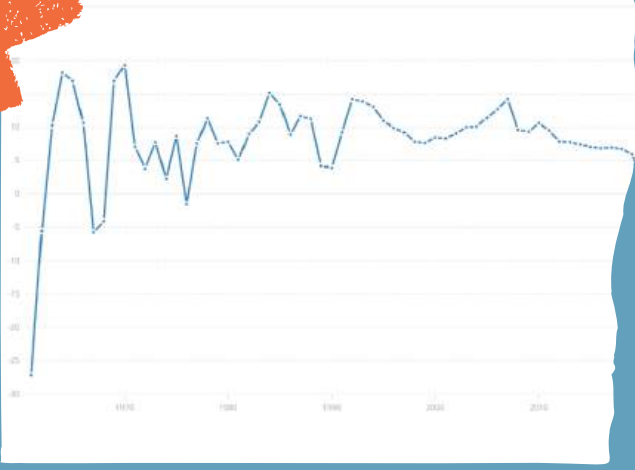
Ek 2: GSYİH büyümesi (yıllık %) - Hindistan (1961 - 2023)

Hindistan (resmî adıyla Hindistan Cumhuriyeti) 1.412 milyar popülasyonu ile dünyanın en büyük nüfusuna sahiptir. Tabii bu olağanüstü popülasyonun hem avantaj hem de dezavantajları vardır. Ülkenin üretim ve işgücüne katılım oranı artsa da yeterli iş imkânı olmaması sebebiyle işsizlik oranı artacaktır. Bu yüzden 2. ekte Dünya Bankası'nın verilerine göre GSYİH büyümesi ciddi derecede yıldan yıla farklılık göstermektedir. GSYİH büyümesinin bir ölçüt olarak alınmasının sebebi ülkenin toplam üretim büyümesini göstermesidir ki buna bağlı olarak insan başına düşen gelir hesaplanabilir. Böylelikle gelir dağılımındaki eşitsizlik ölçülebilir. Bu büyümenin dengesiz olması gelir dağılımında da bir dengesizlik olacağının dolaylı yoldan göstergesidir.

Hindistan'ın ekonomik büyümesi sadece makroekonomik göstergeler ile değil aynı zamanda sosyo-kültürel etkileri ile de analiz edilmelidir. Özellikle gelir eşitsizliği, ülkenin kültürünün tarihî bir parçası olan Kast Sistemi ile doğrudan bağlantılıdır. Brahmanlar ve Sudralar örneğin ekonomik büyümeden aynı oranda yararlanamazlar. Bir aşağıdaki sınıf bir üstündeki sınıfa hizmet ettiğinden ekonomik eşitsizlik Sudralar ve Brahmanlar arasında gün geçtikçe açılır. Dolayısıyla Hindistan'daki ekonomik eşitsizliğin nedeni olarak bazı bölgelerde hâlen devam eden Kast Sistemi gösterilebilir. Kast Sistemi sınıfları aşağıdaki gibidir:

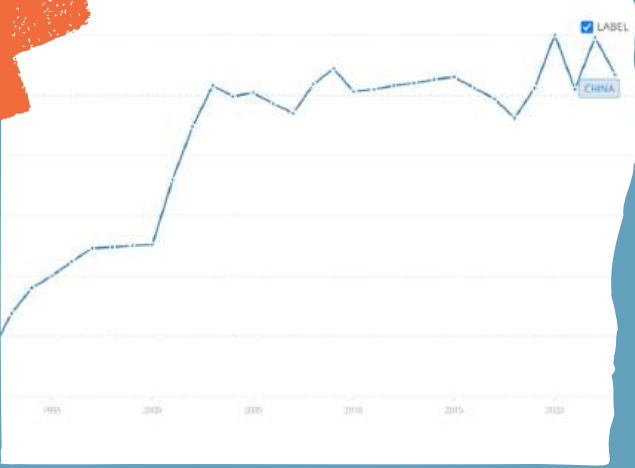
1. Brahmanlar (Entelektüel bir tabakadır. Kutsal yazıları (Veda) yorumlayan kişilerdir. Bilginler ve rahipler bu tabakada yer alır.)
2. Kşatriyalar (Askerler, prensler ve üst düzey memurların oluşturduğu bir tabakadır.)
3. Vaişyalar (Tüccarlar, toprak sahipleri ve çiftçiler)
4. Sudralar (İşçiler ve köleler)

Bölgesel farklılıklar da Hindistan'ın ekonomik yapısında büyük bir rol oynamaktadır. Şehirlerde bilişim teknolojileri ve hizmet sektörü hızlı büyürken kırsal kesimlerde tarıma bağımlı ekonomi daha yavaş gelişmektedir. Hindistan'da teknolojik gelişmeleri desteklemek adına "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu"nun uygulanması ile veri yönetimine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca 30 yaşından küçük nüfusun ülkenin yarısından fazlasını oluşturması Hint toplumunun teknolojiyi daha kolay benimseyebileceğini gösterir. Dolayısıyla Hindistan'daki teknolojik alandaki gelişmeler ekonomik büyümeye de katkı sağlar. Benzer şekilde, Çin'in üretim gücü ile Hindistan'ın büyüyen teknoloji sektörü karşılaştırıldığında küresel ekonomiye entegrasyonun iki ülke için farklı dinamikler yarattığı görülmektedir. Hindistan'ın özellikle yazılım ve bilişim teknolojileri alanında yaptığı atılımlar, küresel pazarda rekabet gücünü artırmakla birlikte gelir dağılımındaki uçurumu tam anlamıyla kapatamamaktadır.

Ek 3: GSYİH büyümesi (yıllık %) - Çin (1961 - 2023)

Hindistan'dan sonra dünyanın ikinci en büyük nüfusuna sahip ülke Çin'dir (resmî adıyla Çin Halk Cumhuriyeti). Ek 3'te Çin'in ekonomik büyümesinin son yıllarda daha az değişime uğradığı gösterilmektedir ki bu da ekonomik denge sağlanmaya çalışıldığının göstergesidir.

Ek 4: İşsizlik, toplam (toplam işgücünün yüzdesi) (modellenmiş ILO tahmini) - Çin

Artan nüfus ile beraber ortaya çıkan işsizlik artışı Ek 4'te verilmiştir. Nüfus artışı ile ekonomik denge sağlanmaya çalışılırken işsizliğin artması göz önünde bulundurulduğunda, bir tehdit niteliğindedir. Ekonomik büyüme ile işsizliğin yanında gelir dağılımında eşitsizlikler de ortaya çıkmaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin önüne geçmek için Çin hükümeti özellikle 1978'den itibaren piyasa reformları uygulamıştır. Örneğin, kırsal kesimde yaşayan nüfusun ekonomik hayata daha fazla entegre edilmesi, gelir dağılımındaki uçurumun kısmen azalmasını sağlamıştır.

Bunun yanı sıra Çin'in yükselen ekonomisini göz ardı etmemek gerekir. Çin'in "Kuşak ve Yol" girişimi gibi projelerle dünya çapında ekonomik nüfuzunu artırması, küresel ekonomi üzerindeki etkisini derinleştiren faktörlerden biridir. Her ne kadar Amerika Birleşik Devletleri günümüzde bir hegemonya olsa da bazı ekonomist ve politikacılar gelecekteki hegemonyanın Çin olacağını düşünmektedir. Sonuç olarak, ekonomik büyüme politikalarının yalnızca ulusal gelir artışına değil, eşitsizliği azaltıcı bir şekilde düzenlenmesine de odaklanması gerekmektedir. Asya'nın önemli ülkelerinden Çin ve Hindistan'ın ekonomik politikaları yalnızca kendi sınırları içinde değil, dünya ekonomisinin geleceğini belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Kaynakça

World Bank. <https://www.worldbank.org/ext/en/home>.
"How India is carving out its role in the Intelligent Age." The World Economic Forum, 20 Eylül 2024, <https://www.weforum.org/stories/2024/09/india-role-in-the-intelligent-age/>. Erişim tarihi 5 Mart 2025.

Asırların Birikimi, Asya'da Kültür Keşfi

Alara Yılmaz/ LP

Asya ve Zengin Kültürel Mirası

Asırlar boyu yaşamış, görmüş geçirmiş bir bilgedir Asya. Tarih öncesi çağlardan beri sayısız medeniyetin hayat bulduğu bir yuva, insanoğlunun gelişimine ve nice devletlerin çöküşü ile yenilerinin yükselişine bizzat tanıklık etmiş bir gözlemcidir. Asya'nın bu nitelikleri ve uzun yılların birikimi, onu kültürel açıdan giderek zenginleşmesine kaynaklık etmiştir. Asya; tarihi kalıntılarından mimarisine, mutfağından gelenek göreneklerine kadar her anlamda nitelikli, kapsamlı, topraklarında yaşam sürmüş toplumlara ayna tutan renkli bir kültürel mirasa sahiptir. Bu kültürel zenginliğe bölgenin tarihinin yanı sıra günümüzde bölgede yaşanan gelişmeler de eşlik etmektedir.

Antik Mezarlardan Gökdelenlere Uzanan Mimari

Asya turistler için oldukça çekici ziyaret noktalarını içinde barındırır. Pek çok turistik bölge ziyaretçileri tarafından keşfedilmeyi beklemektedir. Asya'da gezip görülebilecek yerler arasında Dubai, Hong Kong, Singapur gibi yüksek binalar ve şehirleşmeyi akla getiren ülke ve şehirler sayılabilir. Birleşik Arap Emirlikleri'nin en geniş emirliklerinden olan Dubai, turistleri dünyanın en yüksek gökdeleni olan Burç Halife gibi yapıları ve modern yaşamıyla büyülerken Tekstil Çarşısı ve benzer mekanlarıyla insanın renkli yaşam tarzını gösterir. Asya'daki bir diğer uğrak noktası olan Singapur, turistleri bölge için sembolik hale gelmiş Merlion heykeli ile karşıladıktan sonra Gardens By the Bay isimli, ilgi çekici bir manzaraya sahip devasa bahçesiyle onların baş döndürücü bir gezi vaad eder. Aslan başlı ve balık gövdeli Merlion heykelinin benzersiz tasarım biçimi şehrin kökenleriyle ilişkilendirilir. Aslan başı Prens Sang Nila Utama' nın şehre ismini veren aslanla karşılaşması efsanesiyle, balık gövdesi de şehrin geçmişteki balıkçı köyü kimliğiyle bağdaşır. Bunların dışında Asya'da önemli tarihi geçmişe sahip mimari eser ve kalıntıların varlığı göz ardı edilemez. Arkasında yatan hüznü fakat bir o kadar da ilginç hikayesiyle görkemli anıt mezar Tac Mahal, dünyanın yeni yedi harikasından biri ve en uzun savunma duvarı olan Çin Seddi, ziyaretçisine bir peri masalı içinde hissiyatı veren Kiyomizu-dera, Petra Antik Kenti , Angkor Wat ve daha nicelerine seyahat etmeyi Asya'da deneyimlemek mümkündür. Mimari yapıların her birinin göz alıcı güzelliklerinin ardında birtakım amaçlar ve derin anlamlar yatar. Tac Mahal güç, kudret, derin aşk ve hatırlamanın sembolüdür. Çin Seddi ülkeyi dış saldırılardan koruyarak Çin halkının tarihsel direnç ve kararlılığını gösterir. Kiyomizu-dera altında akan kanalların bilgi, sağlık ve uzun ömrü simgelerken Angkor Wat'ın inşası dini kökenlere dayanır; Hinduizme göre tanrıların yaşadığı yer olan Meru Dağı'nı temsilen inşa edilmiştir. Bu destinasyonları görmek keyifli bir gezinin yanı sıra farklı inanış ve yaşayış biçimlerini yansıtarak ziyaretçilerin ufkunu genişletir, onları kültür okyanusunun engin sularında bir yolculuğa çıkarır.

Burç Halife

Gardens By the Bay

Geleneksel Festivaller: Bir Keşif Yolculuğu

Asya kültürüne yapılan yolculukta karşılaşılan duraklardan biri geleneksel festival ve kutlamalar olacaktır. Asya insanının renkli kişiliklerini yansıtan birbirinden eşsiz festivaller rastlandığı takdirde turistlere farklı perspektifler ve keyifli bir zaman geçirme olanağı sağlar. Harbin Uluslararası Kar ve Heykel Festivali, Çin Yeni Yılı, Holi Festivali, Tayvan Fener Festivali Asya’da düzenlenen kutlamalardan yalnızca bazılarıdır. Çin’de düzenlenen ve alanının en büyük festivali olan Kar ve Heykel Festivali başlarda Çinli katılımcıların, ardından da dünyanın farklı bölgelerinden pek çok katılımcının ilgisini çekmiştir. Bina büyüklüğünde devasa buz heykeller ışıltılı görüntüleriyle gözleri şenlendirirken katılımcılar çeşitli etkinliklerle eğlendirilir. Birçok Asya ülkesinde kutlanan, mitolojik kökenlere dayanan Çin Yeni Yılı; aile birleşmeleri, geleneksel kıyafetler gibi önemli kültürel öğelerin en iyi gözlemlenebildiği zamanlardan biridir. Yılın bu vaktinde havai fişek gösterileri, geçit törenleri, müzik seslerinin yankılandığı sokaklarla karşılaşmak oldukça muhtemeldir. Hindulara ait olan Holi Festivali sırasında ortama görünce insanın yüzünde bir gülümseme ortaya çıkaran bir renk cümbüşü hakimdir. Festivalde baharın gelişi, taze başlangıçlar ve yenilenme bol dans ve müzikle birlikte kutlanır. Tayvan Fener Festivali’nde ise fener yapımı gibi bazı etkinliklerin ardından karanlık ve kötülükten arınmayı simgeleyen binlerce fener içlerinde yazılı hayal ve ümitlerle gökyüzüne bırakılır. Aynı anda serbest bırakılan fenerlerin yükseldiği gökyüzünün altında kendilerini bambaşka bir dünyada bulur. Yüzlerce yıldır Asya topraklarında süregelen festivaller; antik zamanlardaki tarımsal hayat, toplumsal manevi inançlar, tarihsel akış boyunca aktarılmış veya değişime uğramış mitoloji ve dini inanışlar, toplumsal birlik ve dayanışma gibi farklı sebeplerden doğmuş ve gelenekselleşmiştir. Hepsini birbirinden özel bu kültür festivallerine katılım sağlamanın Asya’da bir bölgeye seyahat edildiğinde o bölgeyi anlamanın ve öğrenmenin en etkili yollarından olduğu söylenebilir. Kutlamalarla ilgili araştırma yapmanın yanı sıra o kutlamalara doğrudan dahil olmak, bölge ve bölge insanıyla ilgili belirsiz düşünceleri biçimsiz kilden heykeller yaratan heykeltıraş dokunuşu misali şekillendirebilir.

Asya zamanla oluşmuş, gelişmiş ve günden güne zenginleşerek aktarılmaya devam edilmiş, pek çok farklı unsurun birleşiminden meydana gelen çok katmanlı bir kültüre sahiptir. Kültürel yapı Asya'yı mükemmel bir gezi rotası olmanın yanı sıra önemli bir kültür bölgesi konumuna getirir. Asya'da gözlemlenecek her gelenek, festival ve mimari yapı toplumun gelişim sürecinden bir iz taşır; geçmişle kurulmuş derin bağlara dikkat çeker. Bu kültür bölgesinde edinilen her deneyimden öğrenilecek yeni bir ders, kazanılacak yeni bir değer bulunur. Asya'ya yapılan bir seyahat sırasındaki kültürel keşifler ziyaretçiler üzerinde şüphesiz değiştirici ve dönüştürücü bir izlenim bırakır. Kültüre ilişkin yüzeye çıkarılacak bilgi ise kültürel tarihçiler üzerinde benzer etkiye sahiptir. Halka mal olmuş Asyalı söz yazarı Yo-Yo Ma'nın da bir sözünde belirttiği üzere: "İnsanlardan veya bir kültürden bir şey öğrendiğinizde, bunu bir hediye olarak kabul edersiniz ve onu korumak ve üzerine inşa etmek sizin için ömür boyu bir bağlılıktır."

Tayvan Fener Festivali

Çin Yeni Yılı

Çin Seddi

Asya'nın Cizemli Mirasları: Doğal ve Kültürel Hazineleer

Zehra Karahasan/ 9.sınıf

Bugün Ekvator dergisinin bu sayısında Asya'nın gizem dolu hazinelerine adım atmaya hazır mısınız? Hepimiz biliyoruz ki Asya kıtası, geniş arazisi ve antik uygarlıklardan günümüze kadar uzanan, farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış geniş yelpazesi ve iklimsel koşullarının değişkenliğine bağlı olarak çeşitli doğal güzellikleri ile büyüleyici bir coğrafya. Fakat bu zenginliği ile ilgili neler biliyoruz? Hem beşeri hem de doğal unsurları ile öne çıkan Asya coğrafyası hem çeşitli tarihi hem de geniş spektrumu ile tüm dünyayı etkisi altına alan bir kültüre sahiptir. Farklı etnik kökenli gruplara, dünyanın en yüksek popülasyonlu uygarlıklara ev sahipliği yapan ve Unesco dünya miras listesine de yüzlerce yapı ile katkıda bulunmuş bu zengin mutfağı ve binlerce yılın sırrını barındıran bu gizemli kapının ardındakileri oldukça yakından inceleyelim.

Angkor Wat: Kamboçya'nın Tarih Kokan Tapınağı

Kamboçya'nın kuzeyindeki Siem Reap eyaletinde bulunan Angkor, yaklaşık 400 kilometrekarelik bir alana yayılmış olup Güneydoğu Asya'nın en önemli arkeolojik alanlarından biridir. Çok sayıda tapınak, hidrolik yapı (havzalar, setler, rezervuarlar, kanallar) ve iletişim yollarına sahip, doğa ile bütünleşmiş ve kendi zamanının oldukça ötesine bir yapılanmadır. Kamboçya'nın kalbinde, dev tapınaklar arasında kaybolurken, adeta zamanın durduğunu hissedebilirsiniz. Angkor, birkaç yüzyıl boyunca Khmer Krallığı'nın merkezi olmuştur. Etkileyici anıtları, çeşitli antik kent planları ve büyük su rezervuarları ile bu alan, olağanüstü bir medeniyete tanıklık eden benzersiz bir bölgedir. Khmer mimarisinin örneğı olarak sembolik bir öneme de sahiptir. Ardışık başkentlerin mimarisi ve düzeni, Khmer İmparatorluğu içinde yüksek düzeyde sosyal düzen ve hiyerarşinin gözlemlenebildiğı bir ortamdır. Üstelik be antik kentteki tapınaklar, tam olarak 400 kilometrekarelik bir alana yayılmakta, bu da yaklaşık 56.000 futbol sahasına denk geliyor! Bu ise Angkor'u , kültürel, dini ve sembolik değerleri örnekleyen; mimari, arkeolojik ve sanatsal öneme sahip büyüleyici bir alan haline getirmektedir.

Taj Mahal

Taj Mahal: Hindistan'da Görkemli Bir Aşk'ın Sembolü

Taj Mahal, Uttar Pradesh'teki Agra Bölgesi'nde, yaklaşık 17 hektarlık alanı kaplayan devasa bir Babür bahçesinde, büyüleyici Yamuna Nehri'nin sağ kıyısında yer almaktadır. Babürİmparatoru Şah Cihan tarafından eşi Mumtaz Mahal'a olan aşkını temsil etmek amacıyla eşinin anısına inşa ettirilmiş olup, yapımına MS 1632'de başlanmış ve MS 1648'de tamamlanmıştır. Temelde Tac Mahal'in isminin ne manasına geldiği ile ilgili birkaç teori bulunmakta. En kabul edileni ise bu ismin Taç Sarayı anlamına geldiğidir. Tac, Türkçe'den de tahmin edebileceğiniz gibi taç manasına gelirken, mahal ise saray manasına gelmektedir. Ve bu iki kelimenin de kökeni Farsça'ya dayanmaktadır. Yapı daha ilk günden beri etrafındaki coğrafyada aşkı sembolize etmiş hatta Hindistan'da onlarca düğünde düğün pastaları bile bağlılığı sembolize eden Tac Mahal şeklinde yapılmaya başlanmıştır! Arapça yazıyla yazılmış birkaç tarihi ve Kuranî yazıtın varlığı ve mimari tasarımı, Tac Mahal'in kronolojisinin belirlenmesini de kolaylaştırmıştır. Yapıldığı dönemde bu yapıtın inşası için imparatorluğun tamamından, Orta Asya ve İran'dan duvar ustaları, taş ustaları, kakmacılar, oymacılar, ressamalar, hattatlar, kubbe ustaları ve diğer zanaatkarlar talep edilmiştir. Tac Mahal, tüm Hint-İslam mimarisi yelpazesinin en büyük mimari başarısı olarak kabul edilir. Tanınmış mimari güzelliği, katılar ve boşluklar, içbükey ve dışbükey ve hafif gölgenin ritmik bir kombinasyonuna sahiptir; kemerler ve kubbeler gibi estetik görünümü daha da artırır. Yemyeşil manzara, kırmızımsı yol ve üzerindeki mavi gökyüzünün renk kombinasyonu, anıti farklı tonlarda ve geniş bir ruh yelpazesinde sergiler. Mermerden kabartma çalışması ve değerli ve yarı değerli taşlarla kakma onu benzer coğrafya eserlerinden ayırır.

Çin Seddi: Bir Askeri Mimari Mucizesi

Çin Seddi, MÖ 3. yüzyıldan MS 17. yüzyıla kadar ülkenin kuzey sınırında ardışık Çin İmparatorluklarının büyük askeri savunma projesi olarak sürekli olarak inşasına devam edilmiş olup ve toplam uzunluğu 20.000 kilometreden fazla bir yapı olarak son halini bulmuştur. Çin Seddi doğuda Hebei eyaletindeki Shanhaiguan'da başlar ve batıda Gansu eyaletindeki Jiayuguan'da sona eren kerpiç ve taştan bir yapıdır. Ana gövdesi duvarlar, at yolları, gözetleme kuleleri ve duvardaki barınaklardan oluşur ve kaleleri olduğu gibi duvar boyunca geçitler içeren devasa bir yapıdır. Çin Seddi, antik Çin'deki tarım medeniyetleri ile diğer göçebe medeniyetler arasındaki çarpışmaları ve karşılaşmaları sembolize eder. Çin'in mükemmel askeri mimarisinin, teknolojisinin ve sanatının olağanüstü bir örneğidir.Yapımı 2000 yıldan fazla sürmüş bu eşsiz yapı ülkenin ve halkının güvenliğini korumak için ulusal sembol olarak eşsiz bir öneme sahiptir.

Çin Seddi

Komodo Milli Parkı

Komodo Milli Parkı: Dev Ejderhaların Dünyası

Endonezya takımadalarının merkezinde, Sumbawa ve Flores adaları arasında yer alan Komodo Milli Parkı, üç büyük adadan (Rinca, Komodo ve Padar) ve hepsi volkanik kökenli çok sayıda küçük adadan oluşur. İki kıta plakasının birleştiği noktada bulunan bu milli park, Avustralya ve Sunda ekosistemleri arasında, Wallacea Biyocoğrafik Bölgesi'ndeki "shatter belt" adındaki parçalanma kuşağını oluşturur. Mülk, benzersiz karasal ve deniz ekosistemlerini içeren ve toplam 219.322 hektarlık bir alanı kaplayan küresel koruma öncelikli alanı olarak tanımlanmıştır. Kuru iklim, açık çimenli ormanlık savandan tropikal yaprak döken (muson) ormana ve yarı bulut ormanına kadar uzanan karasal flora içinde belirli evrimsel adaptasyonları tetiklemiştir. Komodo Milli Parkı'nın en dikkat çekici sakini Komodo Kertenkelesi, Varanus komodoensis'tir. Dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmayan bu dev kertenkeleler, özellikle evrimsel etkileri nedeniyle büyük bilimsel ilgi görmektedir. Görünüşü ve saldırgan davranışları nedeniyle en çok 'Komodo Ejderleri' olarak bilinen Komodo Kertenkelesi, ortalama 2,5 metre uzunluğa ulaşan en büyük yaşayan kertenkele türüdür. Bu canavarların boyu 3 metreyi bulabilmektedir. Bu ise 10 yaşlarında bir çocuğun iki katından fazlası demektir! Bu tür, bir zamanlar Endonezya ve Avustralya'da yaşamış olan büyük kertenkelelerin kalıntı popülasyonunun son temsilcisidir. Park, Komodo ejderine ev sahipliği yapmasının yanı sıra, turuncu ayaklı çalı tavuğu, endemik bir sıçan ve Timor geyiği gibi diğer birçok önemli karasal tür için de bir sığınak sağlamaktadır. Bir gün bu parka ayak basabilme şansınız olursa bilin ki eşsiz bir biyolojik koruma alanındasınız.

My Son

My Son kule-tapınak kompleksi, Quang Nam Eyaleti, Duy Xuyen Bölgesinin batısındaki bir dağ vadisinde yer almaktadır. Kompleksin içinden geçen bir dere, Hoi An Antik Kenti'ne çok uzak olmayan Thu Bon Nehri'ne katılır. Mimari çeşitliliği Güneydoğu Asya'da benzersiz bir yer olarak kabul edilir ve yerel kültürel faktörlerle ilişkilidir. Zamanın etkisiyle kule-tapınak kompleksi bozulmuştur, bu nedenle, kalan yapılar üzerinde özenli bir restorasyon yapılmış ve bütünlükleri iyi korunmuştur. Bu UNESCO Dünya Mirası Alanı 70'ten fazla yapı ve kapsamlı gömülü arkeolojiyi içerir. Tapınaklar, 10 yüzyıllık bir süre boyunca Cham Krallığı'nın çeşitli dönemlerini yansıtan yapısal stilde farklılık gösterir. Bu terk edilmiş ve kısmen harap yapılar, fotoğrafçılar ve antik medeniyetler ve onların manevi mimarileriyle ilgilenen kişiler için popüler bir turistik cazibe merkezidir. My Son, Güney-doğu Asya'da bulunan en uzun süre boyunca yaşam alanı olarak kullanıldığı bilinen yapılaşmadır. Fakat ne yazık ki tarihi açıdan çok önemli olan bu yapının büyük bir kısmı Vietnam Savaşında Amerikanın bombalaması üzerine harap olmuştur.

My Son

Sichuan Dev Panda Koruma Alanı

Sichuan Dev Panda Koruma Alanları: Tatlı Dostlarımızın Evi

Sichuan Dev Panda Koruma Alanları Çin'de "Ulusal Hazine" olarak tanınan ve küresel tür koruma çabalarının başında olan Dev Panda'nın korunmasındaki önemi ile ünlü bir biyosfer rezervidir. Bu mülk, Çin'deki ve dolayısıyla dünyadaki en büyük ve en önemli ortak panda yaşam alanıdır. Ayrıca türün esaret altında üreme popülasyonunu oluşturmak için en önemli kaynağıdır.

Bu park dev pandaya ek olarak, kaydedilen 109 memeli türüne de ev sahipliği yapmaktadır. Kırmızı panda, kar leoparı ve bulutlu leopar ise bu endemik türlerden sadece birkaç tanesidir. Aynı zamanda 300' ü yerel olarak üreyen 365 kuş türüyle bazı kuş taksonları için önemli bir endemizm merkezidir. Bu kapsamlı yaşam alanı, dünyadaki ılıman bölgelerin botanik açıdan en zengin yerlerinden biri olması nedeniyle flora açısından özellikle önemlidir ve burada yaklaşık 5.000 - 6.000 türe ev sahipliği yapıldığı kayıt edilmiştir. Güvercin ağacı, manolyalar, bambular, orman gülleri ve orkideler gibi gruplarca önemli çeşitlilik gözlemlenir. Mülk, aynı şekilde birçoğu artık tehdit altında olan yüzlerce geleneksel tıbbi bitki için önemli bir kaynak ve gen havuzudur. Şamanik şifa unsurları açısından da oldukça zengindir.

Yaşam alanları, tapınaklar, devasa bitki örtüleri, bir anıt... Gördüğümüz üzere Asya kıtası eşsiz tarihçesi ile UNESCO kültürel miras listesinde yerini almış. 250'den fazla mirası ile listede ilk sıralarda... Fakat maalesef ki bakıldığında bu kalabalık listenin yarısından fazlası tahrip edilmiş ve korunmasında güçlük çekilir durumlarda orijinal halini koruyamamış. Bu durumda şunları hatırlamanın faydası var:

Bir toplumun geçmişini, kimliğini ve değerlerini yansıtan bu tarihi güzellikleri korumak, yalnızca geçmişin değerlerini geleceğe taşımak değil, aynı zamanda günümüzün ve yarının nesillerinin de hayatını şekillendirecek bir mirası yaşatabilmektir. Bu nedenle bizlere emanet edilmiş bu miras öğelerini korumak, kültürel miras alanlarına sahip çıkmak, sadece tarihsel bir sorumluluk değil, aynı zamanda tüm insanlık için bir gelecek yatırımdır. Bunun için ise tüm toplumların kültürel mirasın önemini unutmuyarak, bu hazinelerin bilincinde bireyler olarak hareket etmesi tek çözümdür. Bu nedenle hepimiz bunun bilincinde hareket etmeyi unutmayalım. Asya gibi geniş tarihçeli bir bölgenin bu güzel hazineleri incelediğimiz bu sayımızdan ise bu sorumluluk bilinci ile ayrılalım. O zaman Ekvator okurları, bilinçli bireyler olarak sonraki sayımızda görüşmek üzere!

Kaynakça

World Bank. <https://www.worldbank.org/ext/en/home>.
"How India is carving out its role in the Intelligent Age." The World Economic Forum, 20 Eylül 2024, <https://www.weforum.org/stories/2024/09/india-role-in-the-intelligent-age/>. Erişim tarihi 5 Mart 2025.

Görkemli Asya Mimarisi; Angkor Wat ve Tapınak Kompleksi

Berfe İklim Demirci/ 11.sınıf

Khmer İmparatorluğu'nun görkemli mirası Angkor Wat, yalnızca bir tapınak değil, taşlara kazınmış bir insanlık destanıdır. Bugün Kamboçya'da bulunan bu antik tapınak kompleksi, dünyanın en büyük dini yapısı olarak nitelendirilir ve aynı zamanda UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alır. Tonle Sap gölünün kıyısında bulunan tapınak kompleksi, neredeyse 900 yıllık bir kalıntı.

İlk olarak Khmer İmparatorluğu'ndan bahsetmek yerinde olacaktır. Khmer İmparatorluğu, 9. ve 15. yüzyıllar arasında Güneydoğu Asya'ya hükmetmiştir. Bugünün Kamboçya, Laos, Tayland, Vietnam, Myanmar ve Malezya topraklarında egemenlik kurmuşlardır. Hinduizm inancının hakim olduğu imparatorluğun başkenti Angkor kentidir, büyük tapınak kompleksi de adını buradan alır. Angkor Wat'ın yapımı 30 yıl sürüp II. Suryavarman tarafından MS 1122'de başlatıldı. Angkor'un orijinal adı Yashodharapura ("Şanlı Şehir") idi. İmparatorluğun en büyük hükümdarı Jayavarman VII, Angkor'u alan Cham'ları kovduktan sonra Champa'yı işgal etti. Büyük bir inşaat dönemi başladı; tapınaklar, anıtlar, hastaneler, kilometrelerce yollar yapıldı. Bir nevi bir şehir içinde şehir yaratıldı Angkor'da, bu Angkor Thom kompleksiydi.

Angkor, Khmer dilinde "şehir" olarak geçerken wat da "tapınak" olarak çevrilir. Bu sebepten şehir tapınak" olarak da isimlendirilebilir. Bugün Kamboçya'nın bayrağında da yer alan Angkor Wat, 162 hektarlık bir alana yayılmıştır. Yapıldığı ilk zamanlar üç büyük Hinduizm tanrısına adanmıştı: Brahma, Vishnu ve Shiva. Kompleksteki birçok oymada da bu tanrılarına temsili hâlâ görülmektedir. Angkor Wat'ın yapımında Hindular için kutsal olan Meru Dağı'ndan ilham alındı. İnşaatında tuğla, kumtaşı ve laterit kullanılmıştır. Tapınağın önünde geniş boş bir alan da o dönemin efsanevi dansçıları "Aspara" lar için ayrılmış. Angkor Wat, bu kompleksteki en görkemli yapılardan biri olmasına karşın haricinde Ta Prohm veya Angkor Thom Bayon Temple gibi sayısız kalıntı da hâlâ mevcut .

Angkor Wat'a dair bir diğer büyümlü güzellik ise kesinlikle doğa ile iç içe olması. Öyle ki bölgeye has olan spung ağaçları Ta Prohm Tapınağı'nı, duvarları, heykelleri, kuleleri ele geçirmiştir. Tapınak, geniş su hendekleri ile çevrelenmiş olup, bu hendekler hem savunma hem de sembolik bir anlam taşır. Bu hendekler Hindu kozmolojisinde evreni kuşatan kozmik okyanusu temsil eder. Bunun yanında, Angkor bölgesi ekosistem açısından da büyük bir öneme sahiptir. Muson yağmurları ve Tonle Sap Gölü'nün yakınında yer alması, toprakları verimli hâlâ getirirken bir yandan da Angkor Wat'n bir insan işçiliğinden çıkıp doğanın parçası yapmıştır. Bugün bile Angkor Wat, doğayla uyumlu bir mühendislik harikası olarak tarihe meydan okumaktadır.

Angkor Wat'ın beş kuleli yapısı, Hindu kozmolojisinde önemli bir yere sahiptir. Bu kuleler, evrenin merkezi kabul edilen Meru Dağı'nı ve onu çevreleyen beş zirveyi temsil eder. Bunun yanı sıra, tapınağın uzun galerilerinde büyük Hindu destanları olan Ramayana ve Mahabharata'dan sahneler işlenmiştir. Taşlara kazınmış bu ihtişamlı kabartmalar Khmer sanatının doruk noktası olmasının yanında tarihe de ışık tutar. Tapınağın batı galerisi, özellikle Mahabharata'daki Kurukshetra Savaşını anlatır; binlerce savaşçının, tanrıların ve kahramanların tasvirini içeren sahne, epik bir savaşı o günden bugünlere taşır. Güney galeri ise Ramayana destanından bir sahne içerir, bu da Tanrı Rama'nın eşi Sita'yı kaçıran Lanka Kralı Ravana'ya karşı verdiği mücadeledir. Böylelikle bu yapılar sadece ibadethane olmaktan çıkıp sanatsal bir kimliğe bürünmüştür. Ayrıca tapınak, doğu-batı ekseninde mükemmel bir şekilde hizalanmış olup, özellikle gündönümlerinde güneş ışığının kulelerin üzerinden doğmasıyla masaldan fırlamış gibi bir görsel şölen sunar ziyaretçilerine.

Başlangıçta Hindu tanrısı Vişnu için yapılan Angkor Wat, Khmer İmparatorluğu'nun çöküşüyle terk edilmiştir. 14. yüzyıldan itibaren ise Budizm'in yayılmasıyla Theravada Budizmi'ne adanmıştır. Bugün hâlâ Budistler tarafından kullanılmaktadır. Zaman içinde tarihin tozlu sayfalarına gömülse de 19. yüzyılda Fransız kaşif Henri Mouhot tarafından tekrar keşfedilmiş ve insanlığa armağan edilmiştir.

Angkor Wat, sadece bir tapınak değil, Kamboçya'nın ulusal kimliğinin önemli bir parçasıdır, öyle ki ülkenin bayrağında bile sembolü bulunur. UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınarak koruma altına alınan yapı, günümüzde en çok ziyaret edilen arkeolojik site alanlarından biridir. Buna karşın yoğun turizm ve iklim değişikliği, tapınağın zarar görmesine neden olmakta, bu yüzden uluslararası ekipler restorasyon ve koruma çalışmalarına büyük önem vermektedir.

Kaynakça

<https://arkeofili.com/dunyanin-en-buyuk-dini-kompleksi-angkor-wat/>
<https://whc.unesco.org/en/list/668/>
<https://www.britannica.com/topic/Angkor-Wat>
<https://www.livingincinnamon.com/travel/2016/9/4/siem-reap-angkor-wat>

ASYA: SAKLI HAZINE

Gülse İlayda İş/ 9.sınıf

Asya Ülkeleri

Bu yaz tatiliniz için nereye gitmeyi planlıyorsunuz? ya da gitmek isterdiniz? Birkaç Avrupa ülkesi dışında fazla seçenek yokmuş gibi geliyor, değil mi? Asya'yı ziyaret etmeyi düşünseniz bile çoğu kişinin aklına genellikle Japonya, Çin veya Kore gelir. Peki ya size Asya'nın göz önünde olmayan, keşfedilmeyi bekleyen binbir güzelliğe ev sahipliği yaptığını söylesem? Düşünsenize, hayatınızın en güzel ve en büyüleyici tatilini geçiriyorsunuz; hem doğayla iç içesiniz hem de tarihin izlerini keşfetme fırsatına sahipsiniz. O halde gelin, belki de daha önce hiç gitmeyi düşünmediğiniz Asya'nın dört saklı hazinesine birlikte göz atalım.

Moğolistan

Popüler Turistik Yerler

Çobi Gölü ve Orkhon Vadisi gibi büyüleyici doğal güzelliklere ev sahibidir. Ulan Batur'daki Gandantegchinlen Manastırı, Moğolistan Budizmin kalbinde yer alırken, Moğolistan Ulusal Tarih Müzesi zengin arkeolojik ve etnografik koleksiyonlarıyla tarih severleri yerinden oynatır. Terelj Ulusal parkı, inanılmaz kayalık yapıları, yemyeşil vadileri ve kamp alanlarıyla doğaseverler için olmazsa olmaz bir duraktır. Ayrıca, Khustain Nuruu Milli Parkı, vahşi Przewalski atalarının yaşadığı nadir yerlerden biridir.

Gandantegchinlen Manastırı

Terelj Ulusal Parkı

Üç Erkek Oyunları

Airag

Buuz

Geleneksel Festivaller ve Kutlamalar

Naadam Festivali, Moğolistan'ın en önemli ulusal etkinliğidir ve "Üç Erkek Oyunları" olarak bilinen güreş, okçuluk ve at yarışlarını kapsar. Bu festival, Moğolistan'ın ünlü güreşçileri, okçuları ve at binicileri sahneye çıkar. Tsagaan Sar (Beyaz Ay) ise Moğol Yeni Yılı olarak kutlanır; aileler bir araya gelir, geleneksel yemekler yenir ve halk birbiriyle kaynaşır.

Geleneksel Mutfaklar ve Yemek Kültürü

Zorlu iklim koşullarına uyum sağlamış basit ama besin değeri yüksek yemeklerden oluşur. Buuz (buharda pişirilen etli mantı), khuushuur (kızartılmış etli hamur), bansh (etli mantı) ve airag (fermente kısırak sütü) gibi lezzetler vardır. Ayrıca, Moğol çayı olan suutei tsai, tuzlu sütlü çay olarak tüketilir.

Hindistan

Popüler Turistik Yerler

Tarih, kültür ve doğanın iç içe geçmiş olduğu büyüleyici bir ülkedir. Agra'daki Taj Mahal, aşkın ve estetiğin sembolü olarak dünya mirası listesinde başı çekmektedir. Jaipur'daki Amber Kalesi, renkl, mimarisi ve tarihsel rolü ile insanların aklını başından çeler. Kerala'nın arkasındaki su yolları, huzur dolu tekne gezileri için tartışmasız en iyisidir. Varanasi'deki Ganj Nehri, insanın ruhuna işleyen bir huzur verirken, Khajuraho Tapınakları, üzerinde bulunan zarif ama gösterişli oymalarıyla turistlerin dikkatini çeker.

Taj Mahal

Khajuraho Tapınakları

Durga Puja

Holi (Renk Festivali)

Masala dosa

Biryani

Chai çayı

Geleneksel Festivaller ve Kutlamalar

Diwali (Işık Festivali), Hindistan'da karanlığın ışıkla yenilmesini simgelerken, rengarenk ışıklar ve havai fişekler ön plandadır. Holi (Renk Festivali), baharın gelişini coşkuyla kutlarlar; insanlar birbirlerine renkli tozlar atarak eğlenirler. Durga Puja, Bengal bölgesinde büyük bir ihtişamla kutlanırken, Navratri dokuz gün süren dini danslar ve ibadetlerle öne çıkar.

Geleneksel Mutfaklar ve Yemek Kültürü

Baharatların bol ve zengin kullanımıyla dünya çapında tanınır. Biryani, aromatik pirinç ve baharat karışımlarıyla bir lezzet festivali sunar. Masala dosa, kızarmış pirinç krepinin içinde baharatlı patates dolgusuyla servis edilir. Tandoori tavuk, yoğurt ve baharatlarla marine edilip tandırda pişirilirken, chai çayı Hindistan'ın vazgeçilmez bir içeceği.

Filipinler

Popüler Turistik Yerler

Tropikal güzellikleriyle bilinir. Boracay Plajı beyaz kumları ve berrak deniziyle büyüler. Palawan'daki El Nido, kayalıklar ve lagünleri ile öne çıkar. Bohol adasındaki Çikolata Tepeleri, benzersiz jeolojik yapısıyla dikkat çeker. Mayon Yanardağı, kusursuz konik şekliyle çarpıcıdır. Cebu'daki Magellan's Cross ve tarihi kiliseler ise kültürel mirasın izlerini taşır.

Mayon Yanardağı

Magellan's Cross

Panagbenga

Sinulog Festivali

Sinigang

Lechon

Geleneksel Festivaller ve Kutlamalar

Sinulog Festivali, Santo Niño'ya adanır ve renkli törenler, danslar ve dini ritüellerle kutlanır. Ati-Atihan Festivali, kültürel kostümler, boyanmış yüzler ve danslarla Filipinler'in tarihine selam durur. Panagbenga (Çiçek Festivali), rengarenk çiçek geçitleriyle Baguio'da düzenlenir.

Geleneksel Mutfaklar ve Yemek Kültürü

Filipinler mutfağı, Asya ve Avrupa etkilerini harmanlar. Adobo, sirkeli ve soya soslu marine edilmiş etle hazırlanır. Sinigang, ekşi tamarind bazlı bir çorbadır. Lechon, tüm domuzun çevirmede pişirilmesiyle yapılır. Tropikal meyveler, deniz ürünleri ve pancit (erişte yemekleri) de önemli yer tutar.

Tayland

Popüler Turistik Yerler

Tarihi ve doğal güzellikleriyle öne çıkar. Bangkok'taki Büyük Saray ve Wat Pho Tapınağı, etkileyici mimarisiyle dikkat çeker. Chiang Mai'deki eski şehir duvarları ve tapınaklar, Tay kültürünü yansıtır. Phuket ve Krabi'nin beyaz kumsalları tropikal tatilciler için cennet niteliğindedir. Ayutthaya'nın UNESCO dünya mirası listesindeki kalıntıları da büyüler.

Wat Pho Tapınağı

Bangkok'taki Büyük Saray

Songkran

Loi Krathong Festivali

Geleneksel Festivaller ve Kutlamalar

Songkran (Tay Yeni Yılı), su savaşları ve dini törenlerle kutlanır. Bu festival, suyla arınma ve yeni bir başlangıcı simgeler. Loi Krathong Festivali, süzün küçük çiçek salıncaklarının nehirlerde yüzdürülmesi ile büyüleyici bir atmosfer yaratır. Phi Ta Khon (Hayalet Festivali) ise renkli maskeler ve kostümlerle eğlenceli bir kutlamadır.

Geleneksel Mutfaklar ve Yemek Kültürü

Tay mutfacı, dengeli tatları ve baharatlı yemekleriyle tanınır. Pad Thai, wokta pişirilen erişte ve sebzelerle yapılır. Tom Yum, ekşi ve acı bir çorbadır. Som Tum (yeşil papaya salatası) acı ve ferahlatıcı bir lezzet sunar. Mango sticky rice ise tatlı olarak popülerdir.

Evet, Asya turumuzun sonuna geldik. Asya, sadece bir kıta değil; her adımda yeni bir kültürle tanışacağınız, her tadımda bambaşka bir lezzeti keşfedeceğiniz, her festivalde ruhunuza dokunacak bir coşku hissedeceğiniz uçsuz bucaksız bir hikâye. Bu saklı hazineyi keşfetmeye devam edin, çünkü her yolculuk yeni bir başlangıçtır. Bir sonraki turumuza kadar hoşça kalın!

Som Tum

Mango sticky rice

Geleneksel ve Modern Asya Sanatı

Ecrin Zelal Kurt/ 9.sınıf

Asya sanatı, zengin ve çeşitli kültürel mirasıyla dünya sanat tarihinde önemli bir yere sahiptir. Geleneksel ve modern yaklaşımların harmanlandığı bu geniş yelpaze, yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin ve inançların etkisiyle şekillenmiştir.

Geleneksel Asya sanatı, kökleri çok eski zamanlara dayanan ve farklı coğrafyalarda özgün özellikler gösteren bir bütündür. Çin, Japonya, Kore, Hindistan, İslam dünyası ve Güneydoğu Asya gibi bölgelerde farklı üsluplar ve teknikler gelişmiştir.

Çin Sanatı

Çin sanatı, hat sanatı, resim, seramik, bronz işçiliği ve yeşim taşı oymacılığı gibi çeşitli alanlarda kendini gösterir. Manzara resimleri, kuş ve çiçek resimleri, figürlü resimler ve kaligrafi önemli yer tutar. Çin sanatının göze çarpan özelliklerinden biri, Çin tarihinde farklı zamanlarda var olan sınıf yapısını yansımasıdır. Savaşan Devletler döneminde (MÖ 206- MS 220) Han hanedanı, toprak sahibi ve tüccar sınıfının büyümesi yeni patronlar getirmiştir. Han'dan sonra birçoğu şiir, edebiyat ve müzik gibi sanatların amatör uygulayıcıları olan eğitilmiş soyluların boş zamanlarının ürünü olarak kültürel uygulama kavramı ortaya çıkmıştır. Edebiyat, şiir veya müzik alanındaki hüner gibi, hat ve resim sanatındaki hüner ve ifade gücü, kişinin eğitilmiş bireylerden oluşan bir toplumda statüsünü belirlemesine yardımcı oluyordu.

Japon Sanatı

Japonlar, yüzyıllar boyunca savaşlardan ve işgalcilerin kültürlerinden büyük ölçüde etkilenmişlerdir. Japonlar tarihsel olarak Çin kültürünün etkisinde kalsa da geliştikçe kendi stillerini ve geleneklerini geliştirmişlerdir. Japon sanatı, ahşap baskı (ukiyo-e), hat sanatı (shodo), seramik (yakimono), bahçe düzenleme (bonsai), origami, manga ve dövüş sanatları (budo) gibi çeşitli alanları kapsar. Zen Budizmi'nin etkisiyle sadelik ve doğallık ön plandadır. Tokugawa şogunluğunun önderliğinde devlet teşkilatı öne çıkana kadar, din faktörü insanların yaşamlarında etkin rol oynayarak sanat gibi alanlarda iz bırakmıştır.

The Great Wave - Katsushika Hokusai - Japon Sanatı

Hint Sanatı

Hint sanatı, heykel, mimari, resim ve müzik gibi farklı alanlarda zengin bir geleneğe sahiptir. Hinduizm ve Budizm'in etkisiyle tanrı ve tanrıça figürleri, dini anlatılar ve semboller önemli yer tutar. Hint sanatının karakteristik olarak güçlü bir tasarım duygusu taşıdığı modern ve geleneksel biçimlerinde gözlemlenebilir.

Buda Heykeli - Hint Sanatı

İslam Sanatı

İslam sanatı, hat sanatı, geometrik desenler, bitkisel motifler (arabesk) ve mimari alanda kendini gösterir. Camiler, medreseler, saraylar ve diğer yapılar, İslam sanatının önemli örnekleridir. İslam itikadındaki Allah inancında antropomorfizme yer verilmez ve buna kesin bir şekilde karşı çıkılır. Allah'ın sureti olmadığı için betimlenemeyecek olduğu inancı, bir ilahî ikonun ve dinî resim geleneğinin oluşmasını engellemiştir.

Çini Sanatı - İslam Sanatı

Güneydoğu Asya Sanatı

Güneydoğu Asya'daki sanat kültürü, genellikle Doğu Asya'daki Çin ve Güney Asya'daki Hindistan'da üretilen sanattan miras alınmıştır çünkü Güneydoğu Asyalılar bir işin estetik açıdan güzel olanını yapmaktansa sağlam olanını, yani onlara göre “gerçek” olanını yapmayı tercih etmişlerdir. Bu yüzden Güneydoğu Asya sanatı, farklı kültürlerin ve inançların etkisiyle şekillenmiştir. Tapınaklar, heykeller, ahşap oymacılığı ve tekstil ürünleri önemli yer tutar.

Pidan - Güneydoğu Asya Sanatı

Asya sanatı, 20. yüzyılın başlarından itibaren Batı sanatının etkisiyle yeni arayışlara girmiştir. Geleneksel teknikler ve konular; resim, heykel, enstalasyon, video ve performans gibi modern yaklaşımlarla harmanlanarak özgün eserler ortaya koymuştur. Pop Art ve Minimalizm gibi Batı akımları, Asyalı sanatçıları da etkilemiştir ancak, Asyalı sanatçılar bu akımları kendi kültürel ve toplumsal bağlamlarına uyarlayarak özgün eserler üretmişlerdir. Günümüzde dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Asya sanatında da küreselleşme, kentleşme, siyasi olaylar ve toplumsal sorunlar gibi konular, sanatçıların eserlerinde önemli yer tutar.

Geleneksel ve modern Asya sanatı, zengin ve çeşitli kültürel mirasıyla dünya sanat tarihinde önemli bir yere sahiptir ve, bir ikon olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu süreklilik, Asya'nın farklı coğrafyalarında ve dönemlerinde ortaya çıkan benzersiz sanatsal ifadelerin, hem kendi içindeki evrimini hem de küresel sanat sahnesindeki etkisini gözler önüne serer. Geleneksel sanatın derin kökleri, modern sanatın yenilikçi ruhuyla harmanlanarak, geçmişten günümüze uzanan bir köprü oluşturur.

Kaynakça

- Türkiye Çin Dostluk Vakfı, 24 December 2009, <https://www.turkcindostlukvakfi.org.tr>. Accessed 26 February 2025.
- “Chinese art | History, Styles & Techniques.” *Britannica*, <https://www.britannica.com/art/Chinese-art>. Accessed 25 February 2025.
- Glass, John B. “Southeast Asian arts - Indigenous Traditions.” *Britannica*, <https://www.britannica.com/art/Southeast-Asian-arts/Indigenous-traditions>. Accessed 26 February 2025.
- “İslam sanatı.” *Wikipedi*, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0islam_sanat%C4%B1. Accessed 26 February 2025.
- Kadphises, Kujula. “Indian art.” *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Indian_art. Accessed 26 February 2025.
- “Southeast Asian arts.” *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Southeast_Asian_arts. Accessed 26 February 2025.

Asya'nın Tarih ve Kùltür Mirası: Mezopotamya'dan Çin'e

Dildar Ada Güzel/ 9.sınıf

Asya Kıtası* tarih boyunca insanlığın en büyük ve belki de en önemli medeniyetlerine ev sahipliği yaparak ve hem kültürel hem de tarihsel zenginlikler sayesinde dünyanın ilgi odağı haline gelmiştir. Bu bir çok açıdan zengin kıtanın öne çıkmasındaki temel nedenlerden biri de tarih boyunca insanlık tarihine yön veren medeniyetler olan Mezopotamya, Hindistan, Çin ve Pers medeniyetlerini içerisinde bulundurmasıdır. Bu eski uygarlıklardan her biri insanlığa önemli büyük katkılarda bulunmuş ve bugün hala etkileri hissedilen izler bırakmıştır.

Asya Kıtasının jeopolitik konumu ve bu Kıtayı oluşturan uygarlıklar

Mezopotamya

Antik Yunanlar tarafından adlandırılan Mezopotamya, Eski Yunancada orta anlamına gelen “mesos”, nehir anlamına gelen “patomos” kelimelerinden türetilmiştir. “İki nehir arası toprak parçası” anlamına gelen Mezopotamya tarihte ilkler diyarı olarak bilinir. İsminden de anlaşıldığı gibi Dicle ile Fırat nehirleri arasında yer alan topraklar Mezopotamya olarak adlandırılır. Bu bölge kendine özgü gelenekleri, dini inançları ve farklı aynı zamanda da uzun bir tarihiyle insanlık için önemli izler bırakmıştır. Mezopotamya insanlık tarihindeki ilk yerleşik topluluklar, yazının icadı, tekerleğin icadı gibi kritik gelişmelere sahne olmuştur. Yazıyla beraber, Mezopotamya’da ortaya çıkan edebi eserler, yalnızca mitolojik hikâyeleri değil, aynı zamanda dönemin toplumsal yapısını ve ahlaki değerlerini de yansıtmaktadır. Ayrıca yaklaşık 10 bin yıl önce avcı-toplayıcı yaşam biçimini bırakıp, yerleşik yaşama geçerek tarım yapmaya başladığı yaşam tarzı da bu toprakta gelişmiştir. Mezopotamya iki nehir arasında olduğundan tarım için su kaynaklarına yakındır ve dolayısıyla tarım bu bölgede önemli ve etkin bir rol oynamıştır. Mezopotamya’da başlayan bu tarımsal devrim, zamanla Asya’nın diğer bölgelerine yayılarak toplumsal yapıların gelişmesine öncülük etmiştir. Tarımın bu bölgede önemli bir konumda olması Sümerler, Akadlar, Babiller, Asurlar gibi ilk ve önemli uygarlıkların doğuşunda etkili olmuştur. Bu medeniyetler de ilklerin bulunmasında etkili olmuştur örneğin; Sümerler yazıyı icat eden ilk toplum olarak kil tabletler üzerine çivi yazısıyla metinler* bırakmalarının yanında, gök bilimi ve matematik alanında çağın çok ötesinde ilerlemeler kaydetmişlerdir. Babiller, Hammurabi Kanunları ile en eski yazılı hukuk sistemlerinden birini geliştirmiş ve toplumsal düzeni sağlamayı amaçlamışlardır. Hammurabi Kanunlarının “Göz göze, diş dişe” anlayışını temel alması, dönemin adalet sisteminin katılığı ve eşitlik ilkesine verdiği önemi gösterir. Asurlar ise askeri ve mimari başarılarıyla tanınmış ve dönemlerinin en büyük imparatorluklarından birini kurmuşlardır.

Sümerlerin kil tabletler üzerine bıraktıkları metinler

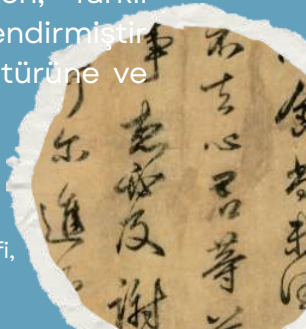
Hindistan

Hindistan, antik dönemden itibaren dünyanın en önemli kültürel ve dini merkezlerinden biri olmuştur. Hint uygarlığı köklü tarihi ve kültürel mirası ile dikkat çeken bir bölge haline gelmiştir. Hindistan'da müzik ve dans, dini törenlerin vazgeçilmez bir parçası olmuş, ritüellerde ve festivallerde sanatsal ifade biçimi olarak kullanılmıştır.* Bu bölgede, Hinduizm, Budizm, Jainizm ve Sikhizm gibi çeşitli dinlerin başlangıcı yapılmış ve zamanla bütün dünyaya yayılmıştır. Günümüzde bile birçok inananı olan Hinduizm ve Budizm gibi inanç sistemlerinin doğuşunun burada gerçekleşmesi, dünya tarihi için çok önemlidir. Sadece farklı dinlerin değil farklı kültürlerin de doğduğu bu medeniyet merkezi, İndus Vadisi Uygarlığı, Harappa ve Mohenjo-Daro gibi tarihinin ilerisinde şehirler kurarak kentleşme ve kanalizasyon sistemleriyle dikkat çekmiştir. Hindistanda kurulan Maurya İmparatorluğu MÖ 4. yüzyılda büyük bir güç haline gelmiş ve imparator Asoka budizmi benimsediği dönemde hoşgörü politikalarıyla halkı bir araya getirmiştir. Gupta İmparatorluğu ise sanat, matematik, astronomi, bilim ve felsefe alanında büyük ilerlemeler kaydetmiş, sıfır kavramının gelişmesine katkı sağlamıştır. Tüm bunlarla Hindistan zengin kültürel mirası, edebiyat, felsefe ve dini öğretileriyle dünya tarihine derin izler bırakan bir uygarlık olmuştur. Ayrıca Hindistan medeniyeti bilim insanları ve filozofları ile önceden temellerini attıkları pozitif bilimler sayesinde, sadece kendi dönemlerinde değil, matematik ve astronomi üzerinde de kalıcı etkiler bırakmıştır.

Çin

Çin medeniyeti, dünyanın en eski varlığını sürdüren uygarlıklarından biridir. Çin, tarih boyunca güçlü hanedanların, büyük felsefi akımların ve teknolojik buluşların temel merkezi olmuştur. Çin'in en eski hanedanlarından biri olan Shang Hanedanı (MÖ 1600-1046) dönemi, bronz işçiliği, yazı sistemleri ve atalara tapınma gelenekleriyle bilinir. Ardından Zhou Hanedanı (MÖ 1046-256) dönemi, Konfüçyüsçülük ve Taoizm gibi büyük felsefi akımların doğduğu bir -dünya tarihi için önemli- çağ olmuştur. Bu felsefi akımlar Çin'in düşünsel hayatına damga vurmuş ve küresel bir etki yaratmıştır. Daha sonra Qin Hanedanı (MÖ 221-206), Çin Seddi'nin temellerini atmış ve ilk merkezi imparatorluğu kurmuştur. Çin'de hanedanlıkların birbirini takip etmesi, devlet yönetimi konusunda sürekliliği sağlarken, farklı dönemlerde ortaya çıkan icatlar ve felsefi akımlar toplumun gelişimini şekillendirmiştir. Han Hanedanı (MÖ 206 - MS 220) döneminde ise İpek Yolu'nun gelişmesiyle Çin, Batı ile ticari ve kültürel etkileşime girmiştir. Bu dönemde kâğıt, pusula ve matbaa gibi icatlar geliştirilmiş ve bu Çin kültürünü büyük ölçüde geliştirmiştir. İlerleyen tarihlerde Tang ve Song hanedanlıkları döneminde sanat, edebiyat ve bilim büyük ilerlemeler kaydetmiştir.

Çin'de öne çıkan kaligrafi, yazının sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda estetik bir sanat dalı olarak da görünmesini sağlamıştır.* Daha sonra, Ming Hanedanı döneminde ise Çin'in denizaşırı keşifleri artmıştır. Dolayısıyla, Çin'de hanedanlıkların birbirini takip etmesi, devlet yönetimi konusunda sürekliliği sağlarken, farklı dönemlerde ortaya çıkan icatlar ve felsefi akımlar toplumun gelişimini şekillendirmiştir. Çıkarımını yapabiliriz. Kısacası Çin uygarlığı, uzun tarihi boyunca dünya kültürüne ve bilimine büyük katkılarda bulunmuş bir medeniyet olarak tarihe geçmiştir.

Persler

Pers İmparatorluğu, Asya'nın batısında ortaya çıkan en etkileyici medeniyetlerden biridir. Persler, MÖ 6. yüzyılda Büyük Kiros tarafından kurulmuş ve çok kısa sürede Orta Doğu'nun en büyük imparatorluklarından biri haline gelmiştir. Pers İmparatorluğu, Anadolu'dan Hindistan'a kadar uzanan geniş topraklarıyla güçlü bir yönetim sistemi kurmuştur. Pers İmparatorluğu, Anadolu'dan Hindistan'a kadar uzanan geniş topraklarıyla güçlü bir yönetim sistemi kurmuştur. Kiros, fethettiği bölgelerde hoşgörünlü bir yönetim anlayışı benimseyerek halkın inançlarına ve kültürlerine saygı göstermiştir. Daha sonra Darius döneminde Persler, etkili bir posta sistemi, ticaret yolları ve gelişmiş bir yönetim ağı kurarak imparatorluğu iletişim ve etkileşim alanında daha da güçlendirmiştir. Bunların yanında Persepolis gibi büyük mimari eserler inşa eden Persler, sanatta ve bilimde de önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. Ahameniş, Part ve Sasani dönemleri boyunca da felsefe, mimari ve devlet yönetiminde ileri düzeyde yenilikler getirmiştir.

Zerdüştlük inancı da Persler arasında yaygın olup, iyi ile kötü arasındaki mücadeleyi anlatan önemli bir dini öğreti olarak kabul edilmiştir.* Zerdüştlüğün kutsal kitabı olan Avesta'nın temel ilkesi aslında "İyi düşünceler, iyi sözler, iyi eylemler bizi aydınlığa götürür." sözüne dayanır. Persler, hoşgörünlü yönetim anlayışları, gelişmiş yolları ve etkili bürokratik sistemleriyle antik dünyanın en büyük uygarlıklarından biri olarak tarih sahnesinde yerlerini almışlardır.

Asya'nın tarihsel ve kültürel zenginlikleri, sadece bu bölgede yaşayan toplulukların değil, bütün insanlığın ortak mirasıdır. Mezopotamya'dan Hindistan'a, Çin'den Perslere kadar bu kadim uygarlıklar, dünyanın çeşitli bölgelerine ilham kaynağı olmuş ve evrensel değerler yaratmıştır. Bu miras, günümüz dünyasında da yaşamaya devam eden kültürel ve bilimsel katkılarla özünü korumaktadır ve ileriki zamanlarda da korumaya devam edecektir.

Kaynakça

Türkiye Çin Dostluk Vakfı, 24 December 2009, <https://www.turkcindostlukvakfi.org.tr>. Accessed 26 February 2025.
"Chinese art | History, Styles & Techniques." *Britannica*, <https://www.britannica.com/art/Chinese-art>. Accessed 25 February 2025.
Glass, John B. "Southeast Asian arts - Indigenous Traditions." *Britannica*, <https://www.britannica.com/art/Southeast-Asian-arts/Indigenous-traditions>. Accessed 26 February 2025.
"İslam sanatı." *Wikipedi*, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0islam_sanat%C4%B1. Accessed 26 February 2025.
Kadphises, Kujula. "Indian art." *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Indian_art. Accessed 26 February 2025.
"Southeast Asian arts." *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Southeast_Asian_arts. Accessed 26 February 2025.

Asya'da Sağlık Devrimi: Pandemiden Sonra Yeni Normal

Begüm Toker / 9.sınıf

COVID-19 Pandemisi Sonrası Asya'daki Sağlık Sistemi Dönüşümü

COVID-19, dünya genelinde sağlık sistemlerini alt üst ederken, Asya ülkeleri hızla aldıkları önlemler ve uyguladıkları stratejilerle dikkat çekti. Çin, Japonya ve Güney Kore gibi ülkeler, salgının başından itibaren etkin bir şekilde mücadele etti ve bu süreç, sağlık politikalarında köklü değişikliklere yol açtı. Peki, Asya'nın bu başarısının arkasında ne vardı? Hangi önlemler, hangi stratejiler ve hangi veriler, bu ülkeleri diğerlerinden bir adım önde tutmayı başardı? Bu yazıda, Asya'nın COVID-19 sonrası sağlık sistemindeki dönüşümünü ve pandemiye karşı aldıkları başarılı önlemleri inceleyeceğiz.

Uzmanlara göre virüslerin davranışlarını anlamak için Çin, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerin verilerinin analiz edilmesi gerekir. Ortaya çıkan virüslerin birçok farklı ve tehlikeli yolla yayılmasından dolayı veri toplamak ve analiz etmek oldukça gereklidir.

Asya'nın Başarılı Önlemleri

Prof. McGuire'a göre Asya ülkeleri ışığında çıkarılabilecek diğer bir konunun da virüsün hareketleri, nasıl ortamlarda daha kolay yayılıp bulaşabildiğini bilmek gerekiyor. Örneğin virüsün zamanla yayılmasıyla birlikte alınan karantina önlemi virüsün hareketlerine bakılarak alınan örneklerdendir. Japonya'nın Hokkaido bölgesinde uygulanan karantina önlemleri diğer birçok ülkeye kıyasla oldukça erken bir dönemde uygulanmaya başlanmıştır. Devamında alınan bu önlemlerin Mart ortasına kadar vaka sayısını günde bir veya ikiye düşürdüğü gözlemlenir. Diğer bir konu ise pandemi sırasında yaygınlaşan testlerin taşıdığı hayati önem. Dr. Rohn, Güney Kore'nin salgını kontrol altına alabilme başarısını test kapasitesine bağlıyor. Şubat sonundan itibaren ülkede günde 10 bin kadar ücretsiz ve herkes için erişilebilir testler yapıldı. Bu sayede insanlar maddi kazanç ve durum ayrımı olmadan gerekli tedbirleri alıp korunabildi. Böylece bazı Batı ülkeleri Doğu Asya'yı örnek alacak şekilde iddialı test programları uygulamaya başladı.

Dijitalleşmenin Gücü ve Geleceği

Dünya çapında COVID-19 pandemisinden sonra, günümüz koşullarıyla teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte sağlık alanında dijitalleşme başladı. Örneğin önceden geleneksel yöntemlerle yüz yüze toplanan bazı sağlık verilerinin sanallaştırılması ve böylece hastalık tespitleri gibi süreçlerde kayda değer bir hız artışı, zamandan tasarruf edilmeye başlandığı görülür. Bununla birlikte tedavilerde kullanılan araç gereçlerin niteliği artmış, dolayısıyla da hastaların tedavileri hızlandırılmıştır. Birçok kişinin hayatı buna bağlı olarak kurtulmuş, hastalar kaliteli tedavilere erişebilmeye başlamıştır.

Örneğin 8-21 Ağustos tarihlerinde düzenlenen 2022 Dünya Robot Fuarı'nda 500'den fazla robot sergilendi. Fuarda robotlar için; tıbbi tedavi, lojistik, ticaret, tarım, inşaat, imalat ve maden olmak üzere ayrı bölümler kuruldu. Kimlik kartının okutulmasının ardından çok hassas şekilde kontrol edilen kol, testi yalnızca 15 saniyede tamamen otomatik olarak gerçekleştiriyor.

Eşitlikçi Sağlık Sistemleri

Asya'da sağlık politikaları oldukça başarılı bir sistemde ilerlemektedir. Bu sistemlere örnek olarak Evrensel Sağlık Sigortası (Universal Health Insurance) verilebilir. Bu sayede her birey sağlık hizmetlerine erişebilir. Bu sigorta genellikle devlet tarafından sağlanır ve bütün vatandaşları kapsar. Yani bireyler toplumsal sınıf farkı, maddi durum benzeri parametreler görmezden gelinerek sağlık sigortaları sayesinde hizmete eşit koşullarda ulaşabilirler.

Pandemiye Karşı Asya'dan Alınan İlham Verici Dersler

Asya ülkeleri pandemiye karşı oldukça sıkı önlemler almıştır. Bölgeye göre alınan bu önlemlerde bazı farklılıklar söz konusu olabilir. Örneğin Çin'de sıkı karantina, çipli sağlık uygulamaları, Güney Kore'de yapılan ücretsiz toplu testler, Singapur'da aşırı tedarik ve aşı kampanyası bu farklılıklar arasındadır ancak hepsinin ortak yönüne bakıldığında her birinin bireylere önlem şeklinde çözümler sunduğunu, gerekli birçok iyileştirmeyi gerçekleştirdiği görülür.

Pandemi Sürecinde Veriler

Pandeminin başlangıcında ülkemizdeki vaka sayılarının tutulduğu grafik T.C Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. İlerleyen süreçte, bakanlık tarafından paylaşılan verilere göre vaka sayılarının zaman geçtikçe arttığını gözlemlemek mümkün.

Tablo 1

Tarih	Toplam Test Sayısı	Toplam Vaka Sayısı	Toplam Vefat Sayısı
17 MART 2020		98	1
16 MART 2020		47	
15 MART 2020		18	
14 MART 2020		6	
13 MART 2020		5	
12 MART 2020		1	
11 MART 2020		1	

Tablo 2

Tarih	Toplam Test Sayısı	Toplam Vaka Sayısı	Toplam Vefat Sayısı	Hastalarda Zehleme Oranı (%)	Agr Hasta Sayısı	Toplam İyileşen Hasta Sayısı	Bugünkü Vaka Sayısı	Bugünkü Hasta Sayısı	Bugünkü Test Sayısı	Bugünkü Vefat Sayısı	Bugünkü İyileşen Sayısı
3 TEMMUZ 2021	61.455.218	5.440.368	49.674	3,7	702	5.310.789	4.537	478	218.924	45	4.913
2 TEMMUZ 2021	61.294.294	5.435.601	49.629	3,7	697	5.305.859	4.881	481	223.782	33	5.352
1 TEMMUZ 2021	61.012.512	5.430.940	49.774	3,7	716	5.300.504	5.266	482	225.537	42	5.219
30 HAZİRAN 2021	60.788.975	5.425.602	49.732	3,7	727	5.294.285	5.496	522	228.168	45	7.191
29 HAZİRAN 2021	60.558.612	5.420.156	49.687	3,7	730	5.287.094	5.848	519	229.846	53	6.936
28 HAZİRAN 2021	60.328.968	5.414.310	49.634	2,9	751	5.280.558	5.283	431	223.525	58	5.327

2.DOZ AŞI YAPILMA ORANI

% 85,70

1.DOZ AŞI YAPILMA ORANI:
% 93,38

1.,2. VE 3. DOZ TOPLAMI

152.737.333

1.DOZ 57.962.193
YGULANAN

2.DOZ 53.195.235

Harita 1 Günlük Güncel Covid-19 Aşı Tablosu ve Yüzdeleri (23.02.25)

Kaynakça

Görsel 1 ve 2) <https://covid19.saglik.gov.tr/tr-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>

Görsel 3 ve 4) <https://covid19.saglik.gov.tr/>

Görsel 5) https://www.researchgate.net/figure/Robotic-solutions-for-automated-on-teleoperated-swabbing-a-Brain-Navi-b-Lifeline_fig1_350754296

21. Yüzyılda Asya: Politik Gerginlikler, Ekonomik Güçler ve Bölgesel İş Birliği

Kuzey Soydaş/ 9.sınıf

Harita 1 Günlük Güncel Covid-19 Aşı Tablosu ve Yüzdeleri (23.02.25)

Asya kıtası, çok sayıda ülkeye, farklı kültürlerle ve önemli doğal kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır. Hem yüzölçümü hem de nüfus bakımından dünyanın en büyük kıtası olan Asya, günümüzde ekonomik ve siyasi açıdan büyük bir öneme sahiptir. Bu yazıda, Asya'daki politik gerginlikler, ekonomik gelişmeler ve ülkeler arasındaki işbirliği konuları ele alınacaktır.

Asya Kıtasındaki Politik Gerginlikler

Asya kıtası, tarih boyunca farklı medeniyetlere, kültürlerle ve ülkelere ev sahipliği yapmış, günümüzde de siyasetin ve ekonominin merkezlerinden biri haline gelmiştir. Asya kıtası, coğrafi genişliği ile dikkat çekerken, politik yapısı ve uluslararası ilişkileri de son derece karmaşık ilişkilere sahiptir.

Asya farklı yönetim biçimlerine sahip birçok ülkeyi barındırır. Kıtada demokratik rejimlerden otoriter yönetimlere kadar çeşitli yönetim türleri mevcuttur. Örneğin Japonya ve Güney Kore gibi ülkeler çok partili parlamenter demokrasilerle yönetilirken, Çin Halk Cumhuriyeti tek parti sistemiyle idare edilmektedir. Bu çeşitlilik, asyadaki karar alma süreçlerinin karmaşıklığını artırmaktadır.

Ekonominin Yükselen Gücü Çin, Hindistan ve Japonya:

Ekonomik açıdan Asya'nın küresel ekonomideki rolü giderek artmaktadır. Çin, "Kuşak ve Yol Girişimi" ile Asya, Avrupa ve Afrika'da büyük altyapı projelerine yatırım yaparak dünya ekonomisini genişletmektedir. Bu girişim Çin'in küresel ticaret ağlarını güçlendirerek ekonomilerini ve politik ilişkilerini güçlendirme stratejisinin bir parçasıdır. Hindistan ise hızla büyüyen ekonomisi ve genç nüfusuyla dikkat çekmekte, bilgi teknolojileri ve hizmet sektörlerinde önemli gelişmeler kaydetmektedir. Japonya ise yüksek teknolojiye dayalı sanayisi ve inovasyon kapasitesiyle Asya'nın önde gelen ekonomilerinden biri olmaya devam etmektedir.

Bölgesel İş Birliği - Asya'nın Globalleşen Yolu

Asya'da bölgesel işbirliği ve entegrasyon çabaları da önemli bir yer tutmaktadır. Güneydoğu Asya Ülkeler Birliği (ASEAN), bölgedeki siyasi, ekonomik ve güvenlik işbirliğini teşvik eden en önemli örgütlerden biridir. ASEAN üye ülkeler arasında ekonomik entegrasyonu sağlamak amacıyla çeşitli anlaşmalar ve inisiyatifler geliştirmiştir ayrıca ASEAN Bölgesel Forumu (ARF) ve Doğu Asya Zirvesi (EAS) gibi platformlar, bölgesel güvenlik ve işbirliği konularında diyalog ve işbirliğini teşvik ederek Asya ülkelerinin ekonomisini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu sayede Asya'daki ülkeler daha güçlü bir hale gelmektedir

Güvenlik Dinamikleri: Asya'nın Jeopolitik Karmaşıklığı

Asya'nın uluslararası ilişkileri, çeşitli güvenlik dinamikleri ve bölgesel anlaşmazlıklarla[1] şekillenmektedir. Örneğin Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddiaları, Çin ile bazı ASEAN ülkeleri arasında gerginliklere yol açmaktadır. Örneğin, Güney Çin Denizi, Çin ile bazı ASEAN ülkeleri arasında önemli bir gerilim noktasıdır. Çin'in bu bölgedeki egemenlik iddiaları da bölgedeki güvenliği tehdit etmektedir. Ancak 2016 yılında Uluslararası Tahkim mahkemesi Çin'in iddialarını geçersiz kılmış ve Filipinlere egemenlik hakkı tanıyan bir karar vermişti. Buna rağmen, Çin askeri varlığını artırmaya devam etmektedir. Aynı zamanda Kuzey Kore'deki nükleer silahlanma ve Kuzey Kore'nin füze denemeleri, bölgesel ve küresel güvenlik açısından endişe kaynağıdır. Ayrıca, Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir sorunu, iki nükleer güç arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemektedir, Keşmir bağımsızlık sonrasında bölünme sürecinde Hindistan'a katılmış olmasına rağmen Pakistan bu bölgeyi kendi topraklarının bir parçası olarak görmeye devam etti ve 2019 yılında Hindistan'ın Keşmir'in özel statüsünü kaldırması, Pakistan ile ilişkilerin daha da gerginleştirmiştir, bu tür anlaşmazlıklar, Asya ülkeleri arasında politik gerginliklere sebep olmaktadır.

Keşmir Dağları

Tüm dünya küresel güçlerin stratejik rekabetine de sahne olmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Asya'daki müttefikleriyle güvenlik iş birliğini sürdürmekte ve özellikle Çin'in artan etkisine karşı dengeleyici bir rol oynamaktadır. Rusya, enerji kaynakları ve silah satışları yoluyla bölgedeki varlığını hissettirmekte, özellikle Çin ve Hindistan ile stratejik ortaklıklar geliştirmektedir. Avrupa Birliği ise Asya ile ekonomik ve ticari ilişkilerini derinleştirmek amacıyla çeşitli serbest ticaret anlaşmaları yaparak ekonomisinin genişletmeyi hedeflemektedir.

Sonuç olarak Asya'nın politik yapısı ve uluslararası ilişkileri, kıtanın iç dinamikleri, bölgesel aktörlerin politikaları ve küresel güçlerin stratejileri çerçevesinde şekillenmektedir. Bölgedeki ekonomik büyüme, siyasi dönüşümler ve güvenlik meseleleri, Asya'nın küresel arenadaki rolünü ve etkisini belirlemektedir. Gelecekte, Asya'nın uluslararası sistemde daha da merkezi bir konuma gelmesi ve küresel meselelerde daha belirleyici bir aktör olması beklenmektedir.

Kaynakça

- <https://www.gzt.com/mecra/asyanın-filistin-kesmir-3711702>
- <https://www.mfa.gov.tr/guneydogu-asya-ulkeleri-birligi.tr.mfa>
- <https://www.aa.com.tr/tr/dosya-haber/guney-cin-denizi-anlasmazligi-kuresel-etkiye-sahip-bir-sorun/3122794>
- https://tasam.org/tr-TR/lcerik/50253/guney_cin_denizinde_chc-abd_rekabeti
- <https://www.aksam.com.tr/gundem-analiz/2025-yilinin-kuresel-risk-noktasi-asya-pasifik-guney-cin-denizi-kore-yarimadasi-ve-tayvan-bogazi/haber-1532149>
- <https://www.trthaber.com/haber/dunya/guney-kore-kuzey-korenin-nukleer-silah-edinmesi-hicbir-zaman-taninmayacak-799759.html>
- <https://www.indyturk.com/node/558141/turkiyeden-sesler/hindistan-ve-kesmir-izlenimlerim-1>

Asya'nın Mega Kentleri: 21. Yüzyılda Yaşam ve Sorunlar

Kaan Can Köseku / 9.sınıf

Asya, hızla kentleşen ve devasa nüfusları barındıran bir bölge olarak, dünya genelinde ekonomik, sosyal ve çevresel dinamikleri belirleyen bir merkez haline gelmiştir. Tokyo, Şanghay, Mumbai ve Jakarta gibi mega kentler, altındaki ekonomik yapısıyla beraber yıllar boyunca büyüyerek ve genişleyerek bu bölgenin devasa büyüklüğünü ve çeşitliliğini yansıtan ve aynı zamanda büyük fırsatlar ve karmaşık sorunları da beraberinde getirmekte olan şehirlere dönüşmüşlerdir. Bu şehirler, küresel ekonomi ve kültür için önemli merkezler olsa da, aynı zamanda büyümelerinin getirdiği altyapı, çevresel ve toplumsal sorunlarla yüzleşmektedir. Asya'nın mega kentlerinin bugünü ve geleceği, sadece bu şehirlerde yaşayanlar için değil, tüm dünyadaki kentleşme süreçleri için dersler içermektedir.

Hızlı Büyüyen Kentlerin Fırsatları ve Zorlukları

Asya'nın mega kentleri, yalnızca coğrafi büyüklükleriyle değil, aynı zamanda sundukları ekonomik fırsatlarla da dikkat çekmektedir.

Tokyo, Japonya'nın teknolojik ve finansal gücünün simgesi olarak, dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olup, ileri teknoloji ve finans sektörlerinde liderdir.

Şanghay, Çin'in büyüyen ekonomisinin kalbi olmakla birlikte, bölgesel ve küresel ticaretin merkezlerinden biridir.

Hindistan'ın finansal başkenti Mumbai ise, Bollywood'un yaratıcı endüstrileri ve hızla büyüyen teknoloji sektörleri ile global kültürel etki yaratmaktadır. Jakarta, Güneydoğu Asya'nın ekonomik yükselen yıldızı olarak, bölgesel ticaretin ve üretimin önemli bir merkezi Asya'da Nüfuslarına Göre Büyük Şehirler haline gelmiştir.

Ancak bu büyüme ve ekonomik dinamizm, bazı ciddi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Hızla artan nüfus, altyapı üzerinde büyük baskılar oluşturmaktadır. Kentleşme, plansız büyüme ve yetersiz altyapı, mega kentlerin karşılaştığı sorunlardan bazılarıdır. Bu şehirlerin büyümesi, sanayi, teknoloji ve finans alanlarındaki başarıları, aynı zamanda kötü altyapı, düzensiz kentleşme, trafik sıkışıklığı, hava kirliliği ve yoksulluk gibi derin toplumsal ve çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir.

Sıra	Şehir	Nüfus (2023 yılı; kaynak: Demographia) ^[1]	Ülke	Kıta
1.	Tokyo-Yokohama	38.505.000	Japonya	Asya
2.	Jakarta	35.386.000	Endonezya	Asya
3.	Delhi	31.190.000	Hindistan	Asya
4.	Guangzhou-Foshan	27.119.000	Çin	Asya
5.	Mumbai	25.189.000	Hindistan	Asya

Konut Yetersizliği ve Gecekondı Sorunları

Mega kentlerin en büyük sorunlarından biri, konut yetersizliğidir. Konut yetersizliğinden dolayı ortaya düzgün altyapısı olmayan, planlanmadan inşa edilen binalar ve mahalleler çıkar. Aslında dünya üzerindeki gecekondu mahalleleri de büyük şehirlerdeki altyapı yoksulluğunun ve binaların düzenli inşa edilmesinin en korkutucu sonucudur. Mumbai'deki Dharavi, dünyanın en büyük gecekondu mahallelerinden biri olarak, binlerce insanın akıl almaz koşullar altında yaşadığı bir bölgedir. Dharavi, Mumbai'nin ekonomik büyüklüğüne zıt bir şekilde, alt gelir grubundan milyonlarca insana ev sahipliğı yapar. Bu bölgelerde yaşayanlar, temel altyapıdan yoksundur; içme suyu, temizlik hizmetleri ve sağlık hizmetleri gibi temel gereksinimler çoğu zaman erişilemez durumdadır. Benzer şekilde, Jakarta'daki gecekondu bölgeleri, sel riski altında olan ve altyapı eksiklikleri bulunan yaşam alanlarıdır. Bu gecekondu bölgeleri, mega kentlerin hızlı büyümesinin ve plansız kentleşmesinin en çarpıcı örneklerinden biridir.

Kentsel Dönüşüm ve Yeşil Şehirler

Hızla büyüyen bu mega kentlerde, sürdürülebilir kalkınma ve kentsel dönüşüm projeleri, çevresel ve altyapı sorunlarını çözmek için büyük bir önem taşımaktadır. Tokyo, dünyadaki en verimli toplu taşıma sistemlerinden birine sahip olup, milyonlarca insanı etkin bir şekilde taşıyarak trafik sorunlarını hafifletmektedir. Ayrıca, Tokyo'daki "yeşil bina" projeleri, sürdürülebilirliği teşvik eden projeler arasında yer almaktadır. Tokyo gibi diğer birçok şehirde başka başka projeler ile yeşil enerji kullanımı ve karbon ayak izini azaltmaya yönelik ciddi yatırımlar yapmaktadır. Şanghai'daki toplu taşıma sisteminin genişliğı ve yeşil alanlar, çevresel bozulmanın önlenmesi için büyük bir adım olarak öne çıkmaktadır. Seneler boyunca her şehirde sürdürülebilir enerji üretmek amacıyla inşa edilen santrallerde artmış ve her gün artmaya devam etmektedir. Bu dünyamızın gelişmesi ve yeşillenmesi ve geleceğimizin daha da parlak olması için insanoğlunun attığı en önemli adımlardan biridir.

Mumbai'de ise Bandra-Worli Deniz Bağlantısı, kentsel dönüşüm projelerinin bir örneği olarak trafik yoğunluğunu azaltmaya yönelik önemli bir projedir. Ancak, bu projeler genellikle şehrin her noktasına yeterince ulaşamadığı için, tüm sorunları çözmede yetersiz kalmaktadır. Örneğin, Jakarta'da planlanan Nusantara başkent projesi, şehrin aşırı nüfus baskısını hafifletmeyi amaçlasa da, bu projenin çevresel etkileri ve yerinden edilen topluluklar konusunda eleştiriler bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinin başarısı, sadece altyapı yatırımları ile değil, aynı zamanda toplumsal duyarlılık ve sosyal politikalarla da doğrudan ilişkilidir.

Trafik, Hava Kirliliği ve Yoksulluk

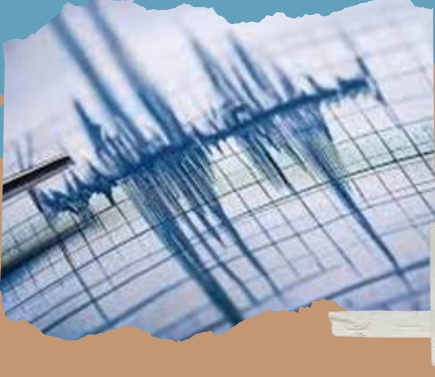
Asya'nın mega kentlerinde çözölməsi gereken en temel sorunlardan biri, trafik yoğunluğudur. Örneğin, Jakarta, dünyanın en kötü trafik sıkışıklığına sahip şehirlerinden biridir. Milyonlarca insan, günlük yaşamlarında saatlerce trafikte zaman kaybetmektedir. Bu, sadece zaman kaybı yaratmakla kalmaz, aynı zamanda hava kirliliğini de önemli bir ölçüde artırır. Şanghai ve Tokyo gibi şehirlerde, yoğun sanayileşme ve motorlu taşıma araçlarının yaygın kullanımı, hava kalitesini ciddi şekilde olumsuz etkileyebilmektedir. Hava kirliliği, solunum hastalıkları gibi sağlık sorunlarını da beraberinde getirir ve özellikle savunmasız gruplar üzerinde ciddi etkiler yaratır.

Gelir eşitsizliği, Asya'nın mega kentlerinde bir başka önemli sorun olarak öne çıkmaktadır. Şanghai, modern gökdelenlerle donatılmışken, bu lüks binaların hemen yanı başında, eski ve bakımsız mahallelerde yaşayan milyonlarca insan, bu eşitsizlikle yaşamaktadır. Bu eşitsizlik, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlarda da kendini gösterir ve daha az gelirli grupların fırsatlara erişimini engeller. Mumbai'de gecekondü mahallelerinde yaşayan insanlar, şehirdeki diğer zengin kesimlere kıyasla çok daha zor koşullarda yaşamaktadırlar.

Sel ve Doğal Afetler

Asya'nın mega kentlerinde çevresel bozulma da ciddi bir tehdittir. Jakarta, sık sık yaşadığı sellerle mücadele etmektedir. Ayrıca Asya'nın bir kısmı fay hatları üzerindedir. Bu da bir deprem anında felaketlere ve ölümlere yol açabilir. Bu durumlar, hem şehir içindeki yaşamı tehdit etmekte hem de ekonomi üzerinde büyük bir yük oluşturmaktadır. Şanghai'da ise, iklim değişikliğine bağlı olarak deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı bölgelerinde çevreye ve ekonomiye zarar verebilecek bir tehdit oluşturur. Asya'nın bu mega kentlerinin geleceği, büyük ölçüde çevresel etkilerin nasıl yönetileceğine bağlıdır.

Sonuç

Asya'nın mega kentleri, büyük ekonomik fırsatlar sunduğu kadar karmaşık çevresel ve toplumsal sorunlarla da karşı karşıya kalmaktadır. Bu şehirlerin geleceği, sürdürülebilir kalkınma, yeşil enerji projeleri, toplu taşıma sistemleri ve kentsel dönüşüm girişimlerinin başarılı bir şekilde uygulanıp uygulanmayacağına bağlıdır. Ancak bu projelerin başarıya ulaşması, uzun vadeli planlama, toplumsal katılım ve uluslararası işbirliği gerektirir. Asya'nın mega kentleri, hayat kalitesini yüksek tutan bir geleceğin örneği olabilir ya da büyüyen ve büyüdükçe de sorunlarla başa çıkmaya çalışan bir distopya olarak tarihe geçebilir. Zorlu bir dengeyi kurma çabası, bu dev metropoller için gelecekte en önemli sınav olacaktır.

Kaynakça

<https://anlatilaninotesi.com.tr/20250107/tibeti-71-buyuklugunde-deprem-vurdu-hindistan-bile-hissetti-cok-sayida-bina-yikildi-en-az-9-kisi-1092409620.html> <https://constructive-voices.com/tr/Singapur%27un-en-iyi-yeşil-binaları/>
https://tr.wikipedia.org/wiki/Nüfuslarına_göre_büyük_şehirler_listesi <https://sosyolojikmudahale.com/2020/11/16/gecekondur/>
https://www.yapi.com.tr/haberler/ulkeden-buyuk-gigakentler-cagi-basliyor_140804.html

KOÇ OKULU
İLK · ORTA · LİSE

Tepeören Mahallesi Eski Ankara Asfaltı Caddesi
No: 60 Tuzla 34941 İstanbul, Türkiye
www.koc.k12.tr

 Vehbi Koç Vakfı